

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

До захисту допустити:
Завідувач кафедри
_____ Олена БРЕЖНЄВА
«__» _____ 2021 року

**«СУЧАСНІ ЗАСАДИ ТЕХНОКРАТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Дошкільна освіта»
Дордурової Світлани Олегівни

Науковий керівник:
Фунтікова О.О.,
доктор педагогічних наук, професор

Рецензент:
Сущенко А.В., доктор педагогічних
наук, професор кафедри освіти та
управління навчальним закладом
Класичного приватного
університету

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«__» _____ 2021 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I.ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТЕХНОКРАТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	6
1.1 Сутність технократичної парадигми.....	6
1.2 Характеристика технологій: виховних, та навчально-розвивальних в освітньому середовищі.....	13
1.3 Характеристика інноваційних технологій та методик у галузі дошкільної освіти.....	32
Висновки до першого розділу.....	44
РОЗДІЛ II.ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ.....	46
2.1 Огляд передового педагогічного досвіду.....	46
2.2. Технологічне навчання та навчання за окремими методиками: порівняльний моделюючий експеримент.....	51
2.3. Історичні аспекти розвитку освітніх технологій.....	62
Висновки до другого розділу.....	72
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74

ВСТУП

Актуальність теми: У сучасній освіті відбувається зміна парадигм і створення відповідних їм систем, що впливає на освітню систему в цілому. Розвиваючись, будь-яке суспільство завжди перебуває у стані інноваційного руху, реформування та модернізації. Технократична парадигма сформувалася у професійній свідомості та поведінці як похідна від спостережуваних фактів та явищ науково-технічної революції та її наслідків. В основі парадигми лежить уявлення про істину, доведену науково обґрунтованим знанням, перевіреним досвідом. Для вихователів з давніх-давен актуальним є девіз «Знання - сила», а критерієм істинності знання служить лише практика. Нерівність відтворюється у системі «дорослий – дитина». Оскільки носій еталонного знання та поведінки – завжди дорослий, взаємодія учасників педагогічного процесу будується за принципом інформаційного повідомлення суб'єктом у жанрі монологу, у яких би зовні активних формах це не відбувалося. Науково-технократична парадигма спочатку побудована згідно з логікою недовіри до рівності пізнавальних можливостей. Звідси і виникнення у світовій педагогічній культурі різноманітних випробувань, рейтингових рядів, стандартів освіти, її тупикових форм. У цьому перевірці «відповідності» нормативу проводиться, зазвичай, не враховуючи, створення умов для успішного розвитку, органічного пропонованого стандарту, еталону для природи конкретної людини. Норми регулювання взаємовідносин у рамках технократичної логіки лежать у сфері зовнішнього закону, значною мірою знімаючи з педагога тягар відповідальності за позицію щодо оцінки вихованця, а з вихованця – стосовно якості його знань.

Проте чи все настільки однозначно негативно у цій парадигмі. Справа в тому, що, хоча вона і побудована на недовірі до можливостей індивіда, саме їй ми завдячуємо багатьма продуктивними педагогічними технологіями та цікавими формами роботи. До них відносяться: лист по трафарету, белланкастерська система навчання, алгоритмізація та програмування,

комп'ютерні ігри, опорні конспекти та багато іншого, що допомагає впорядкувати складні педагогічні процеси, оцінити їх кількісно, встановити зворотний зв'язок.

Автори що працювали у цьому напрямку: Воскобович В.В., Оразбаєва Ф.Ш., Попова Т.Н., Селевко В.С, Туркот Т.І. та інші.

Враховуючи значущість проблеми присвяченої розвитку технократичної парадигми дошкільної освіти, було визначено тему кваліфікаційної роботи: **«Сучасні засади технократичної парадигми дошкільної освіти в Україні».**

Мета дослідження полягає у розвитку технократичної парадигми в історико-педагогічному та освітньому середовищі.

Відповідно до мети дослідження були визначені наступні **завдання дослідження:**

1. Схарактеризувати використання технологій в освітньому середовищі.
2. Проаналізувати передовий педагогічний досвід освітян як джерело інновацій і технологій.
3. Зробити порівняльний аналіз освітніх технологій і окремих методик виховання, навчання і розвитку дітей дошкільного віку.

Об'єкт дослідження: навчально-виховні парадигми у вітчизняній дошкільній освіті.

Предмет дослідження: зміст, методи, форми освітніх технологій в дошкільній освіті.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної цілі та розв'язання поставлених задач використано комплекс методів дослідження, а саме:

Організація дослідження здійснювалася у три етапи в період з лютого 2021 року по листопад 2021 року.

На першому етапі – теоретико-аналітичному – було встановлено актуальність досліджуваної проблеми. Також було визначено мету, об'єкт, предмет та завдання дослідження.

На другому етапі – пошуково-діагностувальному – здійснювався збір

теоретичного та методичного матеріалу. Було використано різні джерела інформації зокрема: навчальні посібники, конспекти лекцій, законодавчі документи та інші.

На третьому етапі – контрольному – здійснювався аналізування отриманої інформації та було проведено порівняльний експеримент між методикою «Саморозвитку» М.Монтессорі та технологією «Казкові лабіринти гри» В.В. Воскобович. Отримані результати було узагальнено у висновках.

Практичне значення одержаних результатів: полягає в ознайомленні з інформативною базою різних джерел інформації стосовно питання розвитку технократичної парадигм та її вплив на сферу навчання.

Структура роботи: Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загального висновку, списку використаної літератури, який включає 73 найменування.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи: Матеріали дослідження були публічно обговорені на кафедрі дошкільної освіти (листопад, 2021р.), а автор дослідження пройшов предзахист на кафедрі.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТЕХНОКРАТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1 Сутність технократичної парадигми

У дошкільній освіті освітня парадигма має вигляд об'єднаних методологічних, науково-теоретичних та інших установок, які було схвалено у науково-педагогічній спільноті на етапі розвитку у сферах науки та практики. За останні роки велику кількість наукових робіт було присвячено виявленню перспективи та переваг у концепціях технологій. В основу таких технологій було покладено експериментальні або виключно гіпотетично-прогностичні спроби створення новітньо-практичних моделей дошкільної освіти.

Термін "парадигма" (від грецького *paradigma* - приклад, зразок) означає строго наукову теорію, втілену в системі понять, що виражають найбільш істотні риси дійсності. Друге його значення використовується для характеристики загальноновизнаних наукових досягнень, що дають спільноті фахівців модель постановки проблем і їх рішень протягом певного періоду часу. Саме в такому сенсі він вживається в педагогічній теорії для позначення концептуальних моделей освіти.

В ході історичного розвитку суспільства та освіти як його найважливішого інституту склалися різні парадигми освіти. Тому сьогодні можна говорити про те, що існує безліч парадигм освіти, серед яких найбільш поширеними є такі:

- 1) традиціоналістсько-консервативна (знанієва парадигма);
- 2) раціоналістична (бихевіористська, поведінкова);
- 3) феноменологічна (гуманістична парадигма);
- 4) технократична;
- 5) неінституційна парадигма;
- 6) гуманітарна парадигма;
- 7) навчання "через вчинення відкриттів";

8) езотерична парадигма.

Перелічені парадигми виступають різними у своїх підходах до формування головної мети системи освіти, до ролі і призначення освіти в системі суспільних інститутів, до його баченню в системі підготовки людини до життя у суспільстві, формування професійної та загальної культури серед підростаючих поколінь.

Т.І. Туркот [66] виділяє наступні освітні парадигми: культурно-ціннісна, академічна, професійна і технократична. На сьогоднішній день альтернативою професійно-прагматичної і технократичної університетської парадигми освіти є гуманістична (від лат. Humanus - людський, людяний) орієнтування університетської освіти. Згідно гуманістичної парадигми головною цінністю університетської освіти виступає особистість людини.

Основною своєю метою технократична парадигма окреслює передачу підростаючим поколінням і засвоєння ними "точного" наукового знання, необхідного для подальшого вдосконалення практики. "Знання - сила", тому цінність людини визначається його пізнавальними можливостями. Людина цінний не сам по собі, як унікальна індивідуальність, а лише як фахівець, носій певного еталонного (усередненого, стандартизованого) знання або поведінки. Частина елементів цієї парадигми використовуються у нашій інженерної освіти, що спрямована переважно на професійну підготовку фахівця, а не на особисте його формування.

Сучасна освіта складається з двох основних: особистісно-орієнтована (гуманістична) та формуюча (традиційна). Формує парадигма має два різновиди підходу і технології освіти, перший виступає знання-орієнтованим, а другий діяльнісно-орієнтований. Розглядаючи сучасні парадигми освіти і підходи до їх організації можемо зробити висновок, що на сьогоднішній день для людства освіта виступає не просто сукупністю знань, вмінь чи навичока але і психологічною готовністю до постійного та неперервного їх накопичення, переробки, оновлення, інакше кажучи, до постійної

самоосвіти, саморозвитку, самовиховання, та повноцінного вдосконалення особистості.

Технократична парадигма за своїм психологічним, педагогічним та методологічним змістом далеко не однорідна, вона формувалась під впливом науково-технічної революції. В середині цієї парадигми існує багато напрямків, кожному з яких притаманне своє бачення цілей і задач освіти, склад та процес навчання. До приватних моделей можна віднести навчально-трансляційну, раціоналістичну, авторитарну, маніпулятивну.

Технократична парадигма має раціоналістичний характер і орієнтується на цінності знань, де практична діяльність педагога виключно підпорядкована нормам і стандартам, де не залишається місця для індивідуального та сумісної творчості з вихованцями. А.І. Павленко і Т.Н. Попова підкреслюють, що для технократичної парадигми характерні бінарні шкали оцінок: «знає не знає», «так – ні», «вихований – не вихований» [50]. Основою педагогічною технологією є монолог вихователя під час навчального процесу, де даються відповіді на питання, які вихованці не задавали.

В.Я. Піліповський, аналізуючи світовий педагогічний досвід, говорить про те, що технократичний підхід виправданий, коли мова йде про схематичну, шаблонну діяльність учнів (заучування, тренінг, застосування знань за готовим зразком та інше) коли учень недостатньо розвинутий в розумовому відношенні, не схильний до пізнавальної діяльності і потребує постійного стимулювання [51]. Однак таким чином фактично знімається питання про творчий характер не тільки навчання, але і викладання, оскільки ідеалом стає точна послідовність за створеним шаблоном та детальність вихователя перетворюється в змушування учнів виконувати тести.

При цьому учбові технології можуть бути «традиційними» або «новаторськими», але це не змінює трансляційний спосіб подачі матеріалу. Чим більшу кількість навчального матеріалу можна передати за певний проміжок часу, тим вище її ефективність. Звісно, що критерієм освіти у

технократичній парадигмі виступає об'єм засвоєних знань, вмінь та навичок. Чим більший об'єм тим освіченішим вважається ученик. При цьому важливо вирішити, які знання, вміння та навички повинні бути засвоєні а яких повинен бути мінімум.

На сьогоднішній день у системі освіти провідне місце займає саме технократична парадигма, спрямована на виховання спеціаліста, гарно підготовленого до життя на принципах боротьби та конкуренції і позбавленого гуманістичного початку. Але спеціаліст з усіма його вміннями, є лише фрагментом особистості і якщо він не володіє розвинутими морально-духовним якостями, то її загальні професійні вміння легко стають деструктивними, антисоціальними. Технократичний стандарт дошкільної освіти – це мінімум з того, що повинна отримати дитина як функціональний суб'єкт соціуму. Технократичний підхід (та відповідне для нього мислення) ігнорує духовні цінності людини, зі сфери дошкільної, шкільної освіти та переходячи через студентів-випускників він поширюється на всі сфери людської діяльності.

Цінність дитини визначається за принципом «більше - менше», «краще - гірше», «сильніше - слабше», що породжує в навчальних закладах атмосферу змагальності, конкурентної боротьби. Вибір викладача, як правило, робиться на користь «сильного». У логіці технократії постійно йде відбір для подальшого просування тих, хто на момент діагностування, конкурсу, тестування знаходився в «формі».

Нерівність формується у системі «дорослий - дитина», «учитель - учень». Носієм знань і поведінкових навичок виступає завжди дорослий, взаємодія учасників навчального процесу вибудовується за принципом інформаційного повідомлення в жанрі монологу, не залежно від активних форм.

Суб'єктом такого монологу може стати не тільки людина, але і навчальна машина. Знання виникає лише на боці суб'єкта.

Різниця можуть і методики – від чисто репродуктивних до інтерактивних, але загальним залишається : знайти алгоритм, який дозволить з найбільшою точністю ввести нормативний зміст в свідомість і поведінку підопічного і забезпечити найбільш повне і точне його відтворення.

Свобода для учня і його вчителя реалізується виключно в межах загально-прийнятих нормативів та стандартів. Поняття рівності як такого не існує, оскільки всі постійно порівнюються параметрами один з одним. В решті стає закономірним те, що частина суспільної свідомості, що підпорядковується правилам технократичного буття, виступає проти способів і знань у поведінці, що спростовують та ставлять під сумнів ці правила.

Науково-технократична парадигма була створена з відповідністю до логічної недовіри у питанні рівності пізнавальних можливостей. В наслідок чого і відбувається виникнення випробувань, рейтингових рядів, стандартів освіти, тупикових форм в світовій педагогічній культурі різного роду. При цьому перевірка «відповідності» нормативу проводиться, як правило, без урахування того, чи створені умови для успішного розвитку дитини, органічний пропонований стандарт, еталон для природи конкретної людини. Однак не всі так однозначно негативно в даній парадигмі. Справа в тому, що, хоча вона і побудована на недовіру до можливостей індивіда, саме їй ми зобов'язані багатьма продуктивними педагогічними технологіями і цікавими формами роботи. До них відносяться: лист за трафаретом, белл-анкастерська система навчання, алгоритмізація і програмування, комп'ютерні ігри, опорні конспекти і багато іншого, що допомагає впорядкувати складні педагогічні процеси, оцінити їх кількісно, встановити зворотний зв'язок.

Вчені як і раніше розробляють цілі технології управління над людьми. Найбільш детальні підходи пов'язані з введенням в підсвідомість індивіду спеціальних програм, блокуючих його вольові якості. При цьому у людини складається відчуття, що всі його вибори – це власне його рішення та бажання, причому всі вони високого морального плану. Людина не

усвідомлює, що життєвий шлях для нього програмується іншими людьми за допомогою спеціальних психолого-педагогічних технологій розвиваючих технократичне мислення [32].

Система освіта має за мету вирішення чисельних задач, що стає можливим якщо свідомість особистості буде гнучкою, гармонійною та постійно буде зростати. За допомогою освіти здійснюється не тільки накопичення знань і розвиток інтелекту, як розкриття потенційних душевно-духовних якостей особистості, моральне становлення.

Еволюцію людини прийнято виражати в термінах наукових досягнень їх пов'язують з створенням штучного інтелекту, біороботів, нанотехнологій, комп'ютерних систем. Дитяче мислення з раннього віку активно включається в природу, як природня реальність, але у комп'ютерний віртуальний світ з його штучними персонажами та різноманітними іграми. Діти особливо легко навчаються володіти комп'ютерною технікою, приймаючи її програми за належне. Людина добровільно віддає себе штучному інтелекту, довіряючи йому більше, ніж живому спілкуванню з природою та іншими людьми. Комп'ютерна програма стає певним наркотиком, який здатний замінити спілкування з оточуючим світом. «Варто визнати природнім наслідком розповсюдження технократичного мислення – однією з прикмет настання інформаційно-комп'ютерної цивілізації. Небезпека технократичного мислення бачиться у тому, що воно означає деградацію гуманності і ріст бездуховності у суспільстві» [32, с. 46]. Розповсюдження технократичного мислення проявляється в пріоритеті міщанських інтересів, антипатріотизмі та зневазі до архаїчного культурного наслідування.

«Технократичне мислення – це світогляд, вагомими рисами якого є перевага засобів над ціллю, цілі над сенсом, загальнолюдськими інтересами, сенсу над буттям та реаліями сучасного світу», - стверджують В.П. Зінченко та Е.Б. Моргунов [11, с. 189]. Технократичному інтелекту (та мисленню) не притаманні розум та мудрість. Вагомою особливістю технократичного мислення є уявлення про людину як об'єкт не спроможний до самостійної

повноцінної життєдіяльності, тому його потрібно спрямовувати за допомогою введення у психіку спеціальних програм-алгоритмів, установок: навчальних, розвиваючих, коригуючих, направляючих, надихаючих будь якого класу та якості. Технократичне мислення не тотожне до мислення творчих робітників, вчених, це праобраз штучного інтелекту. К.Шеннон (засновник теорії інформації), Н. Віннер (засновник кібернетики), Д. фон Нейман (один з засновників вираховувальної техніки) не раз попереджали про небезпеку технократичного трактування їх відкриттів та досягнень.

Технократична система навчання здатність психіки до навчання а допомогою програмування використовується через узаконений стандарт освіти. Технократичне мислення, будучи реальністю, повністю покладається на штучний інтелект, вважаючи, що його свідомість можлива в майбутньому. З розвитком науки та техніки, технократичного інтелекту різко падає соціально-культурний та духовний рівень розвитку людини. Наука все більше споріднюється з технікою та відокремлюється від людини, це відмічає навіть природознавство і психологія [11, с. 191].

Техніка надає більший комфорт та зручність але не бажає знати особистість та душу людини, робить все можливе, щоб людина залишалась у полоні ілюзій. Людина перестає думати самостійно, перекладаючи пошук відповідей на «свого помічника». У теперішній час через інтернет можна знайти майже відповідь на будь-яке поставлене питання. Людина, ввімкнена у роботу з комп'ютером, може стати фактично його рабом на чому давно наголошують у технічно розвинутих країнах (США, Японія). Людина не хоче чути про розвиток власних здібностей, про творче мислення та інші духовні аспекти можна взагалі забути.

Введення сучасних технологій навчання тісно пов'язане з розумінням того, яких режимах найбільш продуктивно працює психіка людини. Методи активного, насильницького навчання повинні уступити місце природнім способам подачі, отримання, та засвоєння інформації, оскільки

психіка та мозок людини, як і все в природі, підкорюється багаточисельним ритмам (наприклад напруження – розслаблення, робота – відпочинок), порушення яких призводить до непередбачуваних наслідків у психічному розвитку індивіда, а отже і всього суспільства. Технократичне мислення не може призвести людину до самопізнання, пізнання істини, бо не ставить ці аспекти в якості своєї цілі.

1.2 Характеристика технологій: виховних, та навчально-розвивальних в освітньому середовищі

Виховні технології – сукупність педагогічних технологій, формування яких є філософсько-дискусійною проблемою, що являє собою діагностику якостей, розвиток яких передбачений метою технології.

Термін виховні технології визначають як науково обгрунтовану стратегічно зафіксовану тактику виховального процесу. Є певні відмінності між поняттями технології виховання та виховні технології. Вченими було визначено, що виховні технології – більш об'ємне поняття, ніж технології виховання. Поняття виховної технології розуміють як діяльність або дій, як модель (форму) виховного процесу, як систему, у якій результат відповідає визначеній педагогічній меті. Особливо важливим вміти визначати співвідношення результату при визначеній меті; Загалом, описувати виховну технологію треба комплексно з використанням комплексу із діагностичними методиками.

Вперше термін «технологія» щодо виховного процесу було включено до педагогічної науки вченим А. Макаренком. Саме у «Педагогічній поемі» він писав: «Наше педагогічне виробництво ніколи не будувалося за технологічною логікою, а завжди за логікою моральної проповіді. Це особливо помітно у сфері виховання та власному розумінні цього слова, у шкільній роботі процес більш легший.

В наслідок цього у нас немає повноцінно всіх більшшважливих відділів виробництва: технологічного процесу, обліку операцій, конструкторської роботи, застосування кондукторів і приладів, нормування, контролю, допусків і бракування».

За визначенням А. Макаренка, виховна технологія беззаперечно повинна передбачати досягнення визначеного результату, отже, супроводжуватися тотально-жорстким контролем.

Відсутність технології виховного процесу вченим пояснювалось, не дивлячись на інші чинники, недосконалістю професійної підготовки педагогів у педагогічних навчальних закладах. Вчений формував таку думку, що наші педагогічні навчальні заклади мають застарілі педагогічно-технічну думку, особливо у сфері виховання «В усьому нашому радянському житті нема жалюгіднішого технічного стану, ніж у галузі виховання. І тому виховна справа є справою кустарною, а з кустарних виробництв – найвідсталіша».

Тож задовго до визначення технологічних термінів у сфері педагогічної науки та навчальних закладах України. А. Макаренко наголошував на необхідності впровадження виховних технологій, характерними ознаками яких виступають: визначення мети, діагностика і відповідальність педагогів за результати реалізації технології та сукупність дій.

Певно що не всі ідеї класика мали відгук серед вихователів та науковців. Варто зауважити, що на результативність виховного процесу має вплив не тільки бажання та вміння педагога працювати але і особистісні якості вихованців. Навідь в колонії ім. М. Горького були випадки вигону безпритульних або ж неповнолітніх злочинців із навчального закладу – це відбувалось буденно мало різні наслідки але такі міри були особливим методом порання.

Можливим стає той факт, що впровадження на технологічній основі виховного процесу буде більш успішним за умови розроблення комп'ютерної

діагностики. На сьогоднішній день відомі виховні технології – це методики або педагогічні прийоми. Найвідомішими виховними технологіями можна назвати такі:

- Технологія жорсткого колективного виховання А. С. Макаренка;
- Технологія колективного творчого виховання І. П. Іванова;
- Технологія гуманого колективного виховання В.О. Сухомлинського;
- Технологія виховання в сучасній масовій школі (шоу-технологія);
- Технологія виховної роботи з колективом класу;
- Технологія організації самовиховання;
- Технологія релігійного (конфесійного) виховання.

Частим явищем є те, що до виховних технологій відносять технологію «Створення ситуації успіху».

Станом на сьогодні дуже важко визначити проблематику основоположення у групах виховних технологій серед особистісно-орієнтованого виховання. Особистісно-орієнтоване виховання визначають, як самостійну технологію, чи таку до складу якої відносять певні освітні технології, що впливають на подальший розвиток особистості. Саме така особистість має сили до реалізації особистого потенціалу та за своєї згоди долучається до загально прийнятої системи цінностей, яка розробляється суспільством. Створення ситуації успіху та колективно-творче виховання відносять саме до особистісно-орієнтованих технологій. Вчені дивляться на особистісно-орієнтоване виховання як, на окрему інноваційну технологію.

Особистісно-орієнтоване виховання дуже швидко почало займати передове місце у освітньому просторі України. Педагогічні колективи країни дуже стрімко навчаються теоретичним основам і на практиці використовують отримані знання у навчально-виховному процесі.

Особистісно-орієнтоване виховання – нова форма виховання, що розвивається у технологічному суспільстві, основою якого є подолання суперечливих взаємовідношень між вихованням «для всіх» і вихованням

«для кожного» за основу береться увага до особистості, її індивідуальної свідомості, індивідуального творчого потенціалу та життєвого досвіду. Особистісно-орієнтоване виховання дає можливість вихованцеві більш свідоміше мати суспільний функціонал як особистість. Використовуючи таку форму виховання педагог має змогу сформувати неповторну своєрідність людини, за таких умов унікально поєднуються певні особливі та загальні риси що будуть відрізняти дитину від інших особистостей та людських об'єднань.

Дуже важливо розрізнати особистісно-орієнтований підхід від індивідуального підходу. Головна мета особистісно-орієнтованого підходу – це розвиток особливості та індивідуальності учня, в свою чергу індивідуальний підхід – процес врахування особливостей особистості під час засвоєння соціального досвіду. Перший підхід спрямований на розвиток яскравої індивідуальності у дитини із розвитком у дитині, а другий підхід більш спрямований на формування соціально-типового у педагогічному процесі. Саме у цьому полягає конкретна принципова відмінність між двома підходами.

Є декілька основних причини підвищеної зацікавленості до питання особистісно-орієнтованого виховання:

1. Стрімкий розвиток суспільства потребує сформованості в людині не стільки соціально-типового, скільки яскраво індивідуального, що дає змогу дитині стати і залишатися самим собою у швидкоплинному соціумі.

2. Психологи і соціологи відзначають, що сучасним дітям притаманна прагматичність думок і дій, розкріпаченість і незалежність, а це в свою чергу детермінує запровадження нових підходів і методів взаємодії з учнями.

3. Сучасні навчальні заклади гостро потребують гуманізації відносин дітей і дорослих, в демократизації їх життєдіяльності.

Звідси очевидною є необхідність побудови особистісно-орієнтованих систем навчання і виховання.

Загалом, процес використання особистісно-орієнтованих виховних технологій наголошує не на позбавленні педагогіки елементів мистецтва та інтуїції, не на нав'язування чи створення шаблонів, а на більш ширше та вільне педагогічне протиставлення в основі якого закладено знання про внутрішньо психологічний розвиток особистості.

Саме ці виховні технології формують безмежні можливості для життєвого самовизначення та пізнання дитини. Процес має за мету розкриття цілого всесвіту у спектрі людських взаємовідносин, формує стійкість до складнощів, суперечливості та визаченість по відношенню до тих форм взаємодії людей, які привести до успіху. Педагогічний вплив вихователя повинен заохочувати дитину до виховної діяльності, а точніше до самодіяльності, цей процес розгортається під дією впливовості вихователів. Основне призначення особистісно-орієнтованих технологій полягає у підтримці та розвитку природних якостей дитини, її здоров'я та індивідуальних здібностей, допомозі у відношенні до понять: соціальності, культурної самоіндефікації та творчої самореалізації особистості.

Першим дослідником питання особистісно-орієнтованих технологій в Україні був І.Д. Бех. Вчений вважав, що ставлення до учнів безініціативне, що вихователі в більшості випадків ставляться до виховного процесу без особливого інтересу та поваги. Як наслідок, вихованці не мають жодних підстав для процесу прийняття самих себе. У процесі реалізації особистісно-орієнтованих технологій спільна виховна робота між вихователем та вихованцями повинна будуватись з урахуванням позицій та бажань обох сторін, а не вимушеного співпраці: «Педагог проявляє свою індивідуальність при цьому реалізує свої потреби та здібність бути особистістю, та формує загальну потребу та здібність у вихованця».

Технології виховального і розвивального навчання формується на основі теоретичних ідей та практичних напрацювань Л. Виготського,

Л. Занкова, В. Давидова, Д. Ельконіна. Довгі роки науково-теоретичні і практичні пошуки були стимулюючим упровадженням ідей розвивального навчання в широкій педагогічній практиці наприкінці ХХ століття, а на початку ХХІ – упровадження цих ідей в основі концепції початкової освіти. Популярний метод навчання, який відомий під назвою класно-урочної системи, було створено у 18-19 століттях. У ті роки цей метод замінив на певний час систему індивідуального навчання, але зберіг основні її риси: вирішення практичного завдання – навчання дитини читанню, писанню, рахуванню та виконувannya простих видів людської діяльності. Результатом такого методу навчання є формування людини-виконавця. На сьогоднішній день дитячий навчальний заклад є ідеальним ґрунтом для розвитку особистісно орієнтованих технологій. На відміну від школи ДНЗ не спрямований на фінансову результативність, він покликаний бути розвиваючим зі сторони психічного, фізичного та соціально-духовного здоров'я дитини.

Розвивальне середовище – це середовище яке за певних умов забезпечує різносторонній розвиток вихованців.

Повноцінне розвивальне середовище та забезпечення загальної позиції вихователя що до організації діяльності дітей у ДНЗ – це ефективний засіб реалізації визначених завдань у сучасному реформуванні освіти. Якщо розвивальне середовище має правильну організацію, то процес виховання дитини буде сприяти соціалізації та різносторонньому розвитку дитини.

Опора на особистісно-орієнтовану модель взаємодії між педагогом та дітьми виступає однією з основних умов для створення розвивального довкілля у дитячому навчальному закладі. Пріоритетною метою виховного процесу виступає формування повноцінного та всебічного розвитку особистості у дитині. Першочергова задача вихователя, полягає у забезпеченні та заохоченні інтересів дитини у задоволенні її природних нахилів і потреб. Педагог у своїй виховній діяльності керується виключно визначенням: «Не поруч, не над, а разом».

М. Монтессорі була першою серед великих педагогів хто звернув увагу на проблему розвивального середовища. Вчена вважала вільну самостійну діяльність найважливішою умовою розкриття внутрішнього потенціалу у створеному предметно-просторовому середовищі. На думку М. Монтессорі головним завданням педагога є надання дитині засобів саморозвитку та ознайомлення її з правилами використання цих предметів. Різноманітне та повноцінно збагачене середовище має великий вплив на об'єднаність соціальних і природних засобів забезпечення повноцінної життєдіяльності дитини. Сюди відносять архітектурно-ландшафтні та природничо-екологічні об'єкти; художні студії; ігрові та спортивні майданчики; конструктори; тематичні набори іграшок, посібників, аудіовізуальні та інформаційні засоби виховання і навчання.

Розвивальне середовище – це сукупність психолого-педагогічних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, естетичних умов, які забезпечують організаційну частину життя дитини у ДНЗ. Розвивальне середовище можна уявити у вигляді круга, в центрі якого розташоване «Я» (мій простір, середовище мого внутрішнього життя) і який поділено на сегменти – предметно-ігрове, природне та соціальне середовище», – зазначає О.Кононко. Для ефективного розвитку дитини обов'язковою умовою є процес створення розвивального середовища з включенням всіх його складових. Складовими розвивального середовища є: природне; предметно-ігрове; соціальне; власне «Я» дитини, сформоване за програмою розвитку дошкільника «Українське дошкілля».

Природне розвивальне середовище впливає на викликання інтересу та примітивно-елементарних уявлень у дитини про явища природи, об'єкти, взаємовідносини між природою та людиною яка виступає її частиною та формує природодоцільну поведінку дошкільняти.

Для створення повноцінного розвивального середовища дуже важливо підбирати різні засоби та предмети, або ж просто кажучи обладнання яке може бути: ігровим, навчальним, спотривним тощо. Важливо також

продумати його доцільне розміщення та визначити кількість предметів та їх функціонал.

Варто розуміти, що розвивальний простір створюється не для зручності вихователя, а для того, щоб вихованець мав змогу вільно та відповідно до своєї зацікавленості та інтересів обирати потрібні предмети серед обладнання. Не варто перейматись виключно про кількість предметів у наповненості розвивального простору але і про те що їх достатність не завжди забезпечує повноцінний розвиток дітей.

Відомо що незаповнене і безкольорове предметно-ігрове середовище має негативний вплив на дітей, та призупиняє розвиток особистості. Перенаповнене предметне середовище також погано впливає на психіку дитини. Процес періодичного поновлювання, оптимально-варіативного організування предметно-ігрового середовище має розвивальний вплив, що спонукає дитину до активної пізнавальної діяльності, мобілізує процеси мислення, позитивно впливає на її емоційну сферу.

Модульне предметно-ігрове середовище є особливо ефективним. Предметами-модулями можуть вистпати легкі кубіки різного розміру, які виготовлено за зразком вкладишів, або меблів-іграшок. Під час гри модулі можна перетворювати на будиночок, човен, казковий ліс тощо. Середовище повинно пробуджувати у дітей активність, надавати їм можливості для різноманітних видів діяльності. В свою чергу навколишнє середовище за необхідністю повинно призупиняти надмірну активність та надавати час для відпочинку. Разом із тим, навколишнє середовище повинно при необхідності гасити надзвичайну активність, надавати можливість відпочити. Зважаючи на вище вказану інформацію, у розвивальному середовище передбачувальним є місце для релаксації. Таким місце може слугувати «куточок усамітнення» або затишна кімната з м'якими та зручними меблями.

Створювати предметно-ігрове середовище можливо за дотриманням таких вимог:

- предметно-ігрове середовище повинно адаптуватись до вікових особливостей дітей та відповідати їх функціональним можливостям із невеликим ступенем ускладнення;
- предметно-ігрове середовище має бути динамічне та варіативно різноманітним. Не дивлячись на те, що середовище організовується дорослими, його адаптують до можливостей дитини, при цьому не ставлячи у рамки діяльність та свободу маляти;
- ігровий простір повинен сприяти орієнтовно-пізнавальній діяльності, це буде забезпечувати набуття нових знань, розвиватимуться провідні психічні процеси та формуватимуться основи розумової діяльності. Не слід забувати що зазначення форм та кольорів надають повне уявлення про виразність об'єкта та події. За допомогою отриманих знань дитина всебічно знайомиться з навколишнім світом, довкіллям, природою;
- до предметно-ігрового середовища необхідно включити етнокультурні та національні атрибути, для того щоб привчити дитину до народно-духовних цінностей держави, та навчати прояву любові до рідного краю та землі.

Предметно-ігрове середовище особливе для кожного віку. Роздягальня це перше місце в дошкільному закладі, яке має бути облаштованим у розвивальному середовищі для дітей раннього віку. Для створення комфорту вихованця вона повинна бути: затишною та привабливою, мати різноманітні шафи, які зберіатимуть особисті речі малюка а зверху розмістити великі різнобарвні іграшки, які привертатимуть увагу малюків. На стінах роздягальні можна повісити малюнки або картини із зображенням мультперсонажів, пір року або ілюстрації до казок. Групова кімната також повинна бути привабливою. Важливі частини інтер'єру мають повинні бути розміщені у зручному місці на рівні зросту малят, щоб вони мали змогу їх добре роздивлятись та легко діставати всі предмети які можуть допомогти при виконанні тих чи інших дій та завдань.

Більш помітна потреба в русі з'являється у дітей середнього дошкільного віку. Саме для таких дітей необхідно виділити місце для спортивного куточка у групі, створити доріжку руху на якій за допомогою картинок, знаків та модулів буде визначатись, які рухи треба виконувати дитині. Таким рухами можуть бути: біг, стрибки, повзання, звичайна ходьба, подолання перешкод і багато іншого.

Діти середнього віку вже мають навички з використання предметів-замінників, символів, що дозволяють переходити рамки реалій у предметній дії та відтворенні скороченої ігрової форми (наприклад, ляльку годувати не з тарілки, а з трикутника, уявляючи його тарілкою). Така особливість є значною у процесі інтелектуального розвитку дитини, тому варто пропонувати більше не стандартних предметів-замінників. У середньому дошкільному віці з'являється інтерес до мови, тому важливо наповнювати ігрове середовище дидактичними іграми та матеріалами. У порівнянні з молодшим віком матеріал стає різноманітнішим більша увага приділяється до будівельних та конструктивних ігор, виникає потреба у місці для експериментування.

Під час роботи зі старшими групами треба використовувати різноманітні матеріали, які можуть сприяти оволодінню читанням та математикою. Такими матеріалами є: друкована література, математичні таблиці, картки зі словами, книжки з великим шрифтом, друковані ігри та інше. Також варто використовувати матеріали, що будуть стимулювати розвиток пізнавальної активності дітей – дитячі енциклопедії, ілюстровані видання про тваринний та рослинний світ, дитячі журнали, альбоми. Дидактичні ігри з математичним змістом повинні мати окреме місце, тут діти зможуть проявляти самостійність при виборі матеріалу. Не варто забувати про предмети для дослідно-пошукової діяльності – ваги, пружини, лупа, безліч природного матеріалу.

Тож будь-яке середовище повинно забезпечувати повноцінний розвиток творчих складових мислення дітей, надавати їм можливість вільно

використовувати об'єкти, конструювати різні моделі, формувати уявлення про світ, виконувати творчі завдання. Варто звернут увагу на поняття «універсальна ігрова зона». Універсальна ігрова зона – це місце яке має високий рівень трансформації та заповнена різноманітним предметним остаткуванням. У межі цієї зони можуть розгортатись тематичні підзони: ігрова, спортивна, екологічна.

Важливою частиною розвивального простору вважається соціальне оточення дитини та наявність спілкування дитини з дорослими. Спілкування з дорослими та комбінування його з іграми, розвиваючими вправами та іншим, сприятливо впливає на розвиток самостійної діяльності дошкільняти. Головною фігурою освітнього процесу виступає дитина. При роботі з дітьми дошкільного віку періодично відбувається забезпечення природовідповідними складовими середовища, такі форми допомагають повноцінно становити мовленнєві особливості. Головною умовою повноцінного функціонування розвивального середовища слугує дружня атмосфера з наданням дитині права на помилку та мовленнєву активність. Наповненість мовленнєвого середовища являє собою найважливіший компонент успішного процесу становлення мови. Дитина перебуваючи у мовленнєвому середовищі знайомиться зі зразками рідної мови або культурними актрибутами, це сприятливо впливає на її розвиток як суспільної одиниці людств. Дитина відчуває себе вільно виключно за умов впливу мовлення оточуючих людей. Позитивний вплив на зміст і рівень розвивальної діяльності дошкільника мають: довірливі стосунки та особистісні контакти з дорослими. Саме з цього починається поступове закладення базових якостей особистості. До таких якостей включається: відповідальність, самостійність, організованість, креативність, розсудливість, добросердешність та людяність, ці якості допомагають дитині у процесі самоідефікації та самореалізації у повсякденному житті. Робітники дошкільного навчального закладу повинні уникати конфліктів, зберігати спокій та приділяти належну увагу до своїх промов, думок та

загалом відношення до дітей. Їх поведінка та дії повинні виключно позитивно впливати на розвиток психічних процесів у дошкільнят. Підвищення голосу не допустимий, мовлення вихователів повинно бути домірним, а зауваження спокійними, конкретизованими та коректними. Усі процеси у дошкільньому закладі а саме: навчання, виховання та розвиток дитини, повинні відбуватися в атмосфері захищеності, психологічного комфорту. Тобто оточення вихованців має бути гігієнічно безпечним так само, як і безпечними повинні бути умови життєдіяльності загалом, та морально-психологічному аспекті. Навколишній світ повинен відповідати структурі пізнавальної сфери малюка та передбачати вірогідність вільного розвитку ігрової та інших видів її діяльності.

У процесі організації розвивального середовища «Я сам», важливу роль відіграє сформованість позитивної самооцінки та усвідомлення свого значення серед оточення. Під час створення розвивального простору у дошкільньому закладі, необхідно притримуватись конкретних принципів серед яких є такі: раціональність, урахування вікових особливостей, безпека, рухливість, динамічність, комфорт та позитивне навантаження, гарний настрій. У розвивальному просторі навчального закладу передбачувано відводити окреме місце для спеціальних ігрових та навчальних осередків. Групи дитячого навчального закладу можуть мати такі осередки:

- музичний;
- природознавчий;
- експериментувальний;
- осередок ігрової діяльності;
- образотворчий або художній;
- осередок розвивального навчання;
- трудовий;
- самопізнавальний;
- народознавчий;
- спортивний;

- осередок співпраці з батьками.

Складовою розвивального простору є територія дошкільного закладу. На території ДНЗ виділяють такі навчальні зони: екологічна – це може бути город або сад, у якому діти отримують можливість долучатись до різноманіття сільськогосподарської праці; архітектурно-ландшафтна; спортивна; ігрова зона для моторних, дидактична, конструктивна та зона сюжетно-рольових ігор тощо.

Навколишнє довкілля для дитини являє собою дуже важливу умову у процесі ефективності підготування до самостійного життя. Все що оточує дитину повинно бути організованим та підлаштованим під неї. Оточення повинно підштовхувати дитину до виконання активних вчинків та дій які будуть відповідати її життєвому ритму та психічній і фізичній підготовці.

Загальна характеристика особистісно орієнтованих педагогічних технологій та критерії ефективності результатів їх застосування

О.М. Пехота наводить такі характеристики окремих ООТ. Вальдорфська педагогіка виступає одним з різновидів втілення ідей “гуманістичної педагогіки”. Її можна буде схарактеризувати як систему самопізнання й саморозвитку індивідуальності при партнерстві з учителем, у паралельності чуттєвого та надчуттєвого досвіду душі та тіла. За основу вальдорфська педагогіка взяла вчення про індивідуальність людини. Основними складовими людської індивідуальності прийнято вважати тіло, душу та дух. Р. Штейнер писав про чотири могутні галузі цивілізації – пізнання, мистецтво, релігію та моральність, які можуть гармонійно поєднуватися в одному корені – людському «Я». Розвивати здібності а не збирати знання, ось це і є метою вальдорфської школи. Головним завданням вчителя такої школи є допомога дитині в її духовному самовизначенні та створення умов для розвитку та самореалізації кожної індивідуальності. Методика «Саморозвитку» автором якої є Марія Монтесорі – це приклад особистісно орієнтованого підходу у сфері навчання та виховання. При створенні методики за основу було взято ідею про те, що кожна дитина

має власні потреби, можливості та систему стосунків і за допомогою усього цього проходить особливий шлях розвитку. Все своє диття вчена спостерігала за дітьми, розуміючи, що все, що вони роблять – це не випадковість. Вони співають, грають, вередують та обирають певне місце для певної іграшки. Зі своїх спостережень Монтессорі було зроблено висновок, що діти проходять різні етапи розвитку, динаміку яких варто відстежувати. Починаючи з двох та до чотирьох років діти проходять етап порядку, вони вимагають точних виконань визначених дій. Ближче від трьох з половиною років до чотирьох з половиною діти мають хист до писання, а до п'яти з половиною років вони додають до своєї вподобань процес читання. У 6 років малята навчаються у себе різноманітні аромати, звуки та кольори. В майбутньому дуже багато чого залежить від того, яким буде показано дитині світ зі сторони дорослих. Близько 9 років дитина відчуває себе дослідником, їй самостійно хочеться пояснити виникнення світу навколо. За трьома провідними положеннями можна схарактеризувати загальну концепцію педагогічної теорії Марії Монтессорі це: вільне виховання, індивідуальний підхід у вихованні та те що процес виховання повинен ґрунтуватись на даних отриманих після спостережень за дитиною. Девізом педагогіки М.Монтессорі є вираз - Допоможи мені зробити це самостійно. Унікальність педагогіки Монтессорі являє собою віру у природне походження дитини, відштовхування від авторитарного тиску на людину та створення ідеалу самостійно, вільної та динамічної людини. Фундаментом технології розвитку у сфері навчання є положення про розвиток дитини як одиниці особистої діяльності. Тож, за головну мету у сфері навчання можна виділити процес забезпечення розвитку дитини. Забезпечення належних умов для розвитку дитини і є першочерговим завданням вчителя. Не кожна зміна в поведінці та звичках дитини можна вважати фактором, що вплине на її повноцінний розвиток. Зміни, які можуть впливати на повноцінний розвиток малюка можуть починатися з інтелектуальної не стабільності, психічних змін, а не виключно з розвитку навичок чи умінь. Власну думку стосовно

цього питання виражав вчений Л.Виговський, який казав: педагогіка повинна орієнтуватись не на вчорашній, а на завтрашній день дитячого розвитку. Тільки тоді вона зуміє у процесі навчання викликати до життя ті процеси, які лежать в «зоні найближчого розвитку». Головне завдання педагогіки у вивченні особливостей навчально-пізнавальних можливостей є пошук визначеності особистої зони розвитку малюка, та допомога у формуванні не сформованих здібностей. Проектна ПТ – приклад особистісно орієнтованого навчання яке у процесі конкретних дій вихованця та навчання бере за основу інтереси та вільний вибір дитини. Все що пізнає дитина, вона знає, де можливо приміряти ці знання. Проектування навчальне покладено за основу самостійної діяльності вихованців - індивідуальне, парне або групове. Технологія проектування функціонує за для навчання вихованця або вихованців розв'язанню конкретної проблеми, яка містить у собі використання різних методів та інтеграцію знань та умінь та умінь у різних сферах життя. У вищезазначеній технології педагоги використовують велику кількість дослідних, творчих, пошукових методів, а отже технологія стимулює інтерес вихованців до конкретних проблем, та до методів їх вирішення. Отримані знання приііняються на практиці, та вдшліфовуються на проблемах у буденному житті. Ціль функціонування творчого колективного виховання - це повноцінна сформованість особистості в наслідок процесу роботи на користь інших. Взавши за основу педагогічну технологію під назвою - "Створення ситуації успіху", було сформовано особистісно орієнтований підхід у сфері навчання та виховання. Ситуація успіху – це ввдносний психічний стан який задовольняється в наслідок моральної або фізичної напруги виконавця дій. Така ситуація досягається за умови, що дитина вважає отриманий результат успіхом. Кожен вихователь повинен звернути увагу на цей факт. Об'єктивна успішність діяльності дитини – це успіх зовнішній, бо якість результати оцінюють свідки оцінюють свідки події. Під час самостійного усвідомлення ситуації успіху дитиною, з'являється відчуття свого значення для суспільства. Дитина робить

величезний крок та долає перепону з власних страхів та нав'язаних навколишніми стереотипів. В майбутньому такі діти матимуть внутрішній стержень, що допомагатиме при появі проблемних ситуацій, для вирішення яких буде необхідним докладання великих зусиль. Серед безлічі педагогічних технологій навчально-виховного процесу науковці проявляють зацікавленість до сугестивної технології, адже вона мало поширена. Редаксопедичне навчання бере за основу психічну саморегуляцію, що має значне профілактичне значення. Проблемне навчання має наступні ознаки: під час вирішення запропонованих або сформованих самостійно проблем вихованці опановують новітній матеріал; більш виражено формується достатньо висока позначка пізнавальної активності; від індивідуальних якостей залежить темп навчання учнів; чітко сформована мотивація навчання; висока та стійка результативність навчання.

Етапи проблемного навчання за В. Ягуповим :

Дії педагогів

1. Створення проблемної ситуації
2. Формулювання проблеми, організація її обговорення.
3. Спрямування, організація діяльності з формулювання гіпотези.
4. Організація перевірки гіпотези.
5. Узагальнення результатів попередніх дій.

Дії вихованців

1. Усвідомлення суперечностей у навчальному матеріалі, який вивчається.
2. Формулювання навчальної проблеми.
3. Висування гіпотези.
4. Перевірка гіпотези експериментальним шляхом та ін.
5. Аналіз одержаних результатів, формулювання висновків.
6. Запровадження одержаних результатів у практику.

Проводячи заняття можливим стає використання таких рівнів проблемного навчання:

- а) постановка проблеми та її розв'язання педагогом;
- б) створення проблемної ситуації та її розв'язання спільно з учнями;
- в) розв'язання вихованцями проблемних завдань, які виникають у процесі учіння;
- г) учні/учениці разом з педагогом визначають проблему й самостійно її розв'язують.

Ситуативний характер проблемного навчання на пряму пов'язано з подальшим подоланням труднощів, акумуляцією пізнавальної активності та психічного процесу, використання елементів мовннєво-творчої діяльності, виявлення проблемних завдань. У наслідок довгих років вивчення соціально вагомого питання Т. Шевченко виокремив всього три види проблемних завдань в основу яких береться узагальнення накопиченого світового досвіду та здобута шляхом експериментальних дослідень інформація (у старших класах ЗОШ з поглибленим вивченням іноземних мов):

1. Екстралінгвістичні завдання – це завдання які допомагають опрацювати та засвоювати різноманітні тексти, осмислювати креслення, технічні малюнки, географічні об'єкти та вирішувати фізичні і математичні задачі.
2. Вербальні завдання лінгводидактичних текстів (тестові завдання – лексичні, граматичні, фонетичні, клоузтести, тести відновлення, тобто деформовані, в яких пропущені окремі слова). Перед учнем постає завдання опрацювати інформацію попереднього та наступного тексту, проаналізувати граматичну схему цього мікротексту, знайти вербальні елементи, граматично вірно їх упорядкувати та “включити” до цього матеріалу. Внаслідок таких дій можна вирішити завдання проблемного характеру.
3. Лінгвістичні завдання, мета завдань полягає у оволодінні мовною діяльністю та засвоєнні мовних форм. Ігрові педагогічні технології реалізуються не тільки у виховній діяльності але і у навчально-пізнавальній. За своїм характерним змістом та структурою ці технології є глибинними, тому що їх складові частини не рідко поєднують з іншими технологіями щоб

відігрували каталізаторську роль. Серед інсуючих груп варто виділити педагогічні. Групи ігор відрізняються за характером педагогічного процесу: навчально-тренувальні;

- узагальнювально-контролюючи;
- пізнавально-виховні;
- розвивальні;
- репродуктивні,
- продуктивні;
- творчі;
- комунікативні;
- діагностичні;
- профорієнтаційні та інші.

Найбільш поширеними ігровими методиками вважаються сюжетні, предметні та рольові. Що до предметної галузі, то в ній виділяють ігри в усіх шкільних дисциплінах.

До цільово-орієнтованих ігрових технологій Г. Селевко відносив наступні:

- дидактичні (розширюють кругозір; активізують пізнавальну діяльність; формують навички та вміння, які необхідні у практиці; розвивають загальноосвітні та трудові уміння і навички);

- виховні (формують самостійність та волю; формують певну позицію, мораль, естетичні та загальні установки; виховують комунікативність певних підходів, позицій, моральних, естетичних, світоглядних установок, виховують комунікативності);

- розвивальні (розвивають увагу, пам'ять, мову, навички, уміння порівнювати, аналізувати та оптимізують прийняття рішень);

- соціалізуючі (навчають цінностям суспільства; адаптують до навколишнього середовища та його умов; розвивають навички психотерапії та саморегуляції).

Велику палітру методів і прийомів включають в себе ігрові педагогічні технології. Що до технологій модульного навчання, то вони прогнозують своєрідну організацію виховного процесу, під час якого вихованці опрацьовують навчальну програму, що складається з окремих модулів. До основних модулів можна віднести: цільові, операційні, інформаційні та модулі для перевірки знань. За допомогою модулів з'являється можливість поєднання різних видів навчальної та педагогічної діяльності. Переважаючою вважається індивідуальна навчальна діяльність вихованців. Педагогом виконуються такі функції: діагностика, консультація, мотивація та інформативна підтримка.

За висновками С. Вітвицького змістові модулі повинні відповідати цим вимогам:

- 1) цільовому призначенню інформаційного матеріалу;
- 2) поєднуваності комплексних дидактично інтегрованих цілей;
- 3) повноті навчального матеріалу;
- 4) відносній ідноснасамостійності складових частин модуля;
- 5) реалізованому язворотнього зв'язку;
- 6) оптимальності при передачі різного матеріалу до модуля.

Вченими було виявлено критерії ефективної результативності під час використання ООТ. Основні критерії ефективності ООТ за визначенням І. Дичківської

- засвоєні знання (усвідомлені, системні, глибокі, самостійні либина);
- розвиток цінних орієнтацій;
- самореалізація серед педагогів та учнів;
- зміна стосунків під час педагогічного процесу;
- специфічне мислення (діалект, проблематика аналітичності) [4].

1.3 Характеристика інноваційних технологій та методик у галузі дошкільної освіти

Сприятливими умовами до появи новітніх методів розв'язання освітніх завдань стали: розвиток науки та техніки. З огляду на це рольове значення вихователя набуло нової форми. Він займається розвитком пізнавальних якостей дошкільника, його життєву компетентність у різних соціальних інституціях. У той самий час відбувається еволюційний прорив у змісті, формах та методах навчання, який спонукає до напрацювань і впроваджень нових новітніх освітніх технологій. Досвід визначає, що все нове із часом стає традиційним а традиції затверджує соціум, а новаторами виступають яскраві особистості реформувального типу. Традиційна освіта орієнтується на передачу знань, навичок та умінь. При цьому вона не має змоги встигнути за швидкими темпами нарощування цих знань. Інноваційне навчання має великий плюс адже воно повністю відкрите для майбутнього, здатне до передбачувань внаслідок постійних переоцінок цінностей та налаштуванні на конструктив. Інноваційні педагогічні технології специфічно пов'язані з масштабними проблемами та інтегрованими знаннями та формами соціального життя. Ці технології займаються забезпеченням умов розвитку особистості, впровадженістю її права на індивідуальний творчий внесок, на особисту ініціативу, на свободу саморозвитку та самоосвіти. Таким чином інноваційні технології займають вагоме місце у системі педагогічного та загально наукового знання. Інноваційні технології виникли та надалі розвиваються у межах загальних інновацій, теорії та історії педагогіки.розвиваються. Такі технології є одними з домінуючих серед тенденцій у розвитку суспільства та людства в цілому. Специфічними і достатньо складними вважаються інноваційні технології, які мають потребу у отриманні особливих навичок, знань та здібностей. Інноваційні педагогічні технології в системі освіти окреслюють якісний та новітній етап взаємодій й розвивальних механізмів у науково-педагогічній та педагогічній творчості серед процесів застосування отриманих результатів. Складність та неоднорідність у педагогічній діяльності виступають причиною яка відкриває

простір для багатьох педагогічних технологій, динаміка проєкції яких постійно підвищується. Великий об'єм, велика варіативність педагогічних технологій є наслідками потреб у їх класифікації. Найновітнішою серед більшої вважають класифікацію, за якою педагогічні технології згруповано за різними системними та інструментально важливими ознаками. Тож в загалом педагогічних технологій виділено:

1. Згідно рівня застосування:

- загальнопедагогічний (має відношення до загальних положень у освітніх);
- предметний (головне призначення це вдосконалювати вивчення певних предметів);
- локальний та модульний (ці рівні вносять не значні зміни до явищ педагогіки).

2. Згідно філософської основи:

- ідеалістичні та матеріалістичні;
- діалектичні та метафізичні;
- наукові та релігійні;
- гуманістичні й антигуманні;
- антропософські;
- вільного та примусового виховання та ін.

3. За відношенням до дитини:

- авторитарні (засновані на чіткій надмірній регламентації);
- дидактоцентристські (центровані на навчанні);
- особистісно-орієнтовані.

4. Згідно типології роботи з пізнавальною діяльністю:

- структурно-логічні технології навчання (поетапне формулювання дидактичних завдань, вибору способу їх розв'язання, діагностики та оцінювання одержаних результатів);

- інтеграційні технології (дидактичні системи, які забезпечують інтеграцію різнопредметних знань і вмінь, різних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, навчальних проблем та інших форм організації навчання);
- ігрові технології (це сприятлива для розв'язань завдань форма у якій відбувається взаємодія педагога та дитини).

Тож асоціативно-рефлекторна психологічна теорія створила варіативні технології навчання, які по-різному поєднують слово і бачення. Теорію проблемного навчання закладено до основи технологій, які займаються розвитком творчих здібностей, пізнавальної активності, загальних інтересів та самостійності особистості. У той самий час будівництво кількох технологій навчання на основі теорії концепції кількох не є свідченням їх ідентичності. Вони весь час будуть відрізнятися за кількісними та якісними параметрами. Враховуючи це важливо мати цілісну систему в складі якої будуть описові засоби педагогічних технологій.

Далі буде перераховано кількість інноваційних методик та технологій у сфері дошкільної освіти:

1. В.Сухомлинський у своїх наукових працях описував власну філософсько-педагогічну систему, яка складається з різноманітних ідей та власних міркувань що до вищої цінності дитини. Вивчаючи педагогіку В.Сухомлинського можна зробити висновок, що в ній присутні толерантність та дитиноцентризм. Толерантність базується на ідеях що до гармонійності між навчально-виховним процесом та природою малюка. В.Сухомлинський створив психолого-педагогічну систему і центром системи встановив дитину. Така система являє собою педагогіку, яка будується на затвердженні філософської істини, та на тому що виховний процес повинен бути гармонійним та різноманітним. Під час виховного процесу вихованці навчаються розумінню, любові та починають дивитись на навчання зовсім з іншим поглядом. Моральна вихованість, яку було розроблено педагогом ґрунтується на використанні потенціалу у творчій сфері навчання а також

загальноприйнятих людських моральних цінностей – це і є основою системи В. Сухомлинського.

2. Софія Русова створила власну педагогічну технологію під назвою «Український дитячий садок», у цій роботі вчена чітко прописала основні вимоги до повноцінного виховання у дитячих навчальних закладах. Вчена писала, що виховний процес повинен бути індивідуальним а також підлаштованим під особливості дитини, та враховувати всі можливі аспекти, що можуть порушити його. Головними стандартами при побудові дитячого навчального закладу на Україні є: демократія, гуманність, наукове спрямування та патіотично-національність. Якщо ці стандарти реалізувати, то це стане поштовхом до повноцінного розвитку дитини як суспільної одиниці, патріота держави та інше.

3. М.Монтессорі створила власну технологію для системи педагогіки під назвою «Будинок вільної дитини». Загальний меседж педагогічної технології – це побудова предметно-простового середовища. У такому середовищі дитина має змогу реалізувати власну фантазію, створювати власні унікальні розвиваючі ігри, долучати до колективної гри однолітків. В свою чергу педагог повинен використовувати такі матеріали за допомогою яких дитина грається навчаючись, діє за певним зразком, а потім самостійно обирає ту чи інше гру. Вихователь повинен не пропустити моменту коли дитині буде необхідно додавати матеріали, щоб не відбулось перевантаження та навчання не перетворилось на прості забавки. Індивідуальність дитини проявляється тоді коли вона взаємодіє з матеріалами та самостійно обирає їх.

4. Американський лікар-нейрохірург Глен Доман займався реабілітацією дітей з порушеннями роботи мозку. В наслідок чого він створив методику навчання дітей раннього віку. У своїй програмі він приділив велику увагу карткам з зображенням різнокольорових точок, слів та предметів. Спочатку ці картки використовувались виключно у процесі реабілітації хворих дітей, але коли лікар помітив, що діти наздоганяють у мозковому розвитку. З роками методика вдосконалилась і вже більше 50-ти років широко

використовується. Основний меседж методики: «мозок росте тільки коли працює». Навчання за методикою нагадує введення інформації до картотеки. З трьохмісячного віку дитині з певною частотою за кілька секунд демонструються картки з комбінацією картинка + слово або просто слово. З часом ці картки поділяються на тематичні серії. Такі заняття треба чергувати зі спеціальними фізичними вправами, адже розвиток мозку неможливий без належної рухової активності. Керуючись цими принципами, за твердженням автора, будь-яку дитину можна виховати генієм.

5. Штейнер Р. розробив такий напрям як Вальдорфська педагогіка або «Вальдорфський дитячий садок». Основою такої педагогіки є індивідуальність підходу та свобода у вихованні, режимі дня та загальному ритмі. Вальдорфський дитячий садок визначає основним своїм завданням доглядати а органами чуття у малюків. Для цього дитячий садок має всі необхідні зразки обладнання, а робота закладу організовується таким чином щоб функціонувати як велика сім'я. У садочку проводяться різні ігрові заняття, за допомогою яких вихователі створюють певний ритм для дитини. Дітки вчаться відкривати власний внутрішній світ і визначають його центром своєю сім'ю

6. Вчений Ільченко В. створив систему освіти під назвою «Довкілля».

Основна мета системи «Довкілля» – це виховання дитини яке допоможе цілісно сформуватись як особистості та навчитись брати на себе відповідальність за власне майбутнє. Система формує любов до всього що оточує дитину.

7. «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» - це технологія фізичного виховання дітей за М. Єфименко. Мета технології полягає у фізкультурних заняттях, які проводяться у ігровій формі. Більш скорочені програмки використовують як фізкульт хвилинки, розваги на свята чи фізичні паузи під час навчання.

8. Г.Альтшуллер створив технологію розвитку творчої особистості. Теорія розв'язання винахідницьких завдань. Основним завданням технології є

навчання дитини розв'язанню проблем різного рівня. Для успішної реалізації технології варто навчити дитину знаходити та виявляти проблемні ситуації, та пояснити чому легкі проблеми вирішуються швидше ніж важкі. Вихователь надає можливість самостійного вибору виду діяльності, предметів та матеріалів для вирішення дитиною поточної проблеми.

9. Ткаченко Т. розробив методику використання схем-моделей у процесі навчання дітей описовим розповідям. Використовуючи цю методику необхідним матеріалом стане аркуш картону 45х30 см, поділений на шість квадратів (за кількістю характерних ознак предмета або об'єктів чи пір року, про які потрібно розповісти). Діти вчаться знаходити головні ознаки предмета, та його відмінності від інших. Малята будують розповідь притримуючись послідовності яка закладена у схемах. У схемах можуть бути закладені: кольори, розмір, кількість та інше. Схеми допомагають при складанні описової розповіді, таким чином діти швидше засвоюють відмінності предметів, палітру кольорів та можливі розміри.

10. Шульга Л. створив педагогічну Методику розвитку творчих здібностей на заняттях з малювання. Під час використання цієї методики при навчанні, діти зображають на папері навколишній світ після того як пережили якусь емоцію під час прогулянки, зустрічі та ін. Дітки ведуть процес спостереження, розглядають зображення, природні явища, навколишній світ. Таким чином у дитини виховуються естетичні почуття та бажання займатись зображальною діяльністю. Чим краще працюють органи чуття дитини тим глибше вона відчуває навколишній світ.

11. Унікальна методика читання та рахування була створена психологом Зайцевим М.О. Методичним матеріалом стали кубики, які мають різні розміри та заповнені різним матеріалом. За певними буквами на кубиках закріплені різні кольори, які відіграють ролі різних асоціативних рівнів запам'ятовуваності. Навчання з використанням «Кубиків Зайцева» допомагає дитині швидко оволодіти складовим читанням. До складу навчального пакету входять: кубики, таблиці, аудіокасету та інструкція для батьків.

12. Вітчизняні педагоги та подружжя Нікітіних розробили розвиваючі ігри для дошкільнят.

Борис Павлович і Олена Олексіївна Нікітіни, класики вітчизняної педагогіки та автори ряду розвиваючих ігор для дітей. Методики раннього розвитку дітей, в першу чергу, базуються на відповідних дитячих іграх. За методикою Нікітіних вони повинні включати в себе спільну діяльність дитини і батьків. Вони мають великий потенціал, тому що їх можна підлаштувати під себе, під свій рівень розвитку, під свої інтереси. Кожна «Нікітінська» дитяча гра надає можливість подумати над тим, що до неї додати, як її поліпшити; така варіативність завдань заздалегідь продумана, адже вона спрямовує дитину до творчої роботи. В основному ці ігри мають форму головоломок, направлених на розпізнавання і добудови образів, інакше кажучи, на розвиток логічного і творчого мислення. Кожна гра по методиці Нікітіних є набором завдань, вирішення яких дитина шукає за допомогою кубиків (кубики Нікітіна), квадратів з картону, деталей з конструктора і т.д. Завдання, які ставляться перед дитиною, мають різну форму: у вигляді інструкції, креслення, моделі. Таким чином дитина знайомиться з різними способами передачі інформації. Завдання задаються за принципом від простого до складного і мають дуже широкий діапазон.

13. Вчений та педагог Ш.Амонашвілі створив власну систему виховання та навчання. Система будується на гуманному відношенні та вірі у дитину. Згідно цієї системи в образі педагогів можуть виступати і батьки. Гуманність у педагогіці це перший крок до дисципліни та прояву любові до дитини. В якості ігор діткам пропонують виконувати поточні завдання, тобто ті які вони виконуватимуть зараз а не потім. Вчитель повинен заохотити дитину до власних пошуків, щоб в неї з'явився навчальний інтерес до того що її оточує.

Основне вміння якого навчаться діти за цією системою це співчуття до однолітків та дорослих. Вміння підтримати у скрутну хвилину, а не насміхатись з когось. За цією системою не можна: порівнювати дітей,

навчати на кількох рівнях, та будувати методичність занять разом з вихованцями.

14. Інтегрована освітня технологія за Якименко С.І. має основне правило : «Дитина повинна бути щасливою». Основна ідея технології – це сформувати широкий світогляд у дошкільнят. Діти цього віку дуже рано малюють свій образ світу, та цілісне сприйняття суспільства і оточення. Все що оточує дитину впливає на її світосприйняття та на погляд зі сторони. Які вони? Яке місце займають в суспільстві? Такі питання діти задають самі собі. У технології за основу було взято принципи гуманізації освіти та її інтеграції.

Висновки до першого розділу

В результаті потреби у розвитку освіти було створено технократичну парадигму. Основною метою технократичної парадигми є передача майбутньому поколінню точного наукового знання, яке є необхідним для подальшого вдосконалення практики.

Знання є силою, тому цінність людини визначається саме у її пізнавальних можливостях. Людина цінна не як частина суспільства а, як унікальна індивідуальність та фахівець що виступає носієм певного еталонного стандартизованого знання, або поведінки.

Сучасна освіта складається з двох основних парадигм:

- формуюча, яка є традиційною;
- особистісно-орієнтована або гуманістична.

Формуюча парадигма, в свою чергу, має два різновиди, одним з яких виступає знання-орієнтований, а другим – діяльнісно-орієнтований підхід до змісту і технологій освіти.

Розглядаючи сучасні парадигми освіти та їх організацію можна зробити висновок про те, що сьогодні для людини освіта є не просто певною сукупністю знань, умінь і навичок, а й психологічною готовністю до

безперервного її накопичення, оновлення, переробки, самовиховання, саморозвитку та вдосконалення особистості.

В середині технократичної парадигми є багато напрямків, кожному з яких притаманне окреме бачення цілей і задач освіти, склад та процес навчання. Технократична парадигма орієнтується на цінності знань, де практична діяльність педагога виключно підлаштована під норми і стандарти. Тут не має місця для індивідуальної та сумісної творчості з вихованцями.

РОЗДІЛ II.

ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1 Огляд передового педагогічного досвіду

Поняттю «передовий педагогічний досвід» (ППД) було присвячено велику досліджень. У кожному з досліджень поняття увагу було зацентровано на його різних сторонах, тому кожне з них доповнює одне одного.

Так, передовий педагогічний досвід за Жерносеком І.П. – це навчально-виховна або ж організаційно-педагогічна діяльність, у процесі якої стабільно позитивні у розв'язанні актуальних педагогічних проблем забезпечуються використанням оригінальних форм, методів, прийомів, засобів навчання та виховання або інтеграції вже відомих форм, методів, прийомів, засобів.

Моносзон Е.І. визначає педагогічний досвід як практичну діяльність з виховання, освіти та навчання людини і як результат цієї діяльності, який знаходить своє відображення в якостях особистості вихованця (його загальноосвітньої, трудової підготовки, сформованості світогляду, морального обличчя, естетичного й фізичного розвитку, емоційно-вольової сфери, рисах характеру та ін.).

У свою чергу, Скаткін К.М. тлумачить ППД як організований цілеспрямований педагогічний процес та його результат, який відображається в якостях особистості школяра [57].

За Поташником М.М. передовий педагогічний досвід характеризується високою результативністю, творчою новизною, тривалістю функціонування, актуальністю, перспективністю, науковою обґрунтованістю, раціональними витратами часу на досягнення високих результатів [58].

Момот Л.Л. наголошує, що передовий досвід це результат творчої праці вчителя (групи працівників освіти), що має новизну [39].

З точки зору Підласого І.П. «...передовий педагогічний досвід – це такий засіб цілеспрямованого підвищення ефективності та вдосконалення навчально-виховного процесу, який здатен у сучасних умовах задовольнити актуальні потреби практики навчання й виховання» [52].

На думку Набоки Л.Я. передовий педагогічний досвід – система творчої, оптимальної, повторювальної професійної діяльності педагога з елементами новизни, яка дає стабільні позитивні результати в удосконаленні навчально-виховного процесу.

Слід зауважити, що поняття «передовий педагогічний досвід» входить до складу більш широкого поняття «педагогічний досвід», як його різновид. Обидва є засобом пізнання педагогічних явищ (гносеологічна функція), засобом фіксації, зберігання, передачі інформації про результати практичної педагогічної діяльності (інформаційно-комунікаційна функція).

Передовий педагогічний досвід формується на основі педагогічного досвіду в цілому, як самостійна функціональна підсистема із своїм набором ефективних прийомів та методів навчання й виховання, правилами їх застосування та оцінки. Серед типових відмітних рис, які характеризують у комплексі цю підсистему, можна назвати такі: а) передовий досвід передбачає осмислення великої кількості педагогічних фактів (явищ); б) його становлення – процес свідомий, а не стихійний; в) передовий досвід сприяє розвитку педагогічної теорії і практики.

Так, Ю.К. Чабанський вважає, що передовий педагогічний досвід «до певного розуміння є синонімом оптимально організованої діяльності, що дає максимально можливі навчально-виховні результати при раціональному витрачанні часу й зусиль педагогів та учнів».

Характерною рисою передового досвіду, як зазначено у визначеннях цього поняття, є те, що він забезпечує позитивний результат при меншій, ніж звичайно, затраті часу і зусиль.

Одним із основних завдань, зазначених у Законах України «Про освіту» [30] та «Про загальну середню освіту» [28] є істотне поліпшення методичної роботи керівників навчальних закладів, методичних служб щодо організації та спрямування роботи педагогів на інтенсивне впровадження в практику нових прогресивних педагогічних ідей, технологій навчання й виховання, досягнень сучасної педагогічної науки та практики.

Рішенням колегії Міністерства освіти України від 23.11.1987 № 9/108 «Про вдосконалення системи вивчення й поширення передового досвіду» [18], визначені чіткі рекомендації щодо порядку вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду на всіх рівнях: заклади освіти – міські (районні) відділи освіти, їх методичні кабінети – обласні управління освіти, їх методичні служби – педагогічні вищі навчальні заклади – методичні установи Міністерства освіти України, науково-дослідні інститути.

Безпосередньо організовують і здійснюють цю роботу:

- у школі – директори та їх заступники із залученням вчителів і вихователів;
- у районах (містах) – методичні кабінети (інформаційно-методичні центри) районних (міських) управлінь (відділів) освіти;
- в області – обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;
- на Всеукраїнському рівні – інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства науки і освіти України.

Робота з ППД проводиться згідно з планом роботи на кожному його етапі.

Відповідно до вказаного вище документу керівники та методичний актив шкіл, ліцеїв, гімназій, дошкільних і позашкільних установ освіти виявляють нове, раціональне в досвіді окремих учителів, вихователів, керівників гуртків; інформують про нього членів педагогічного колективу; роз'яснюють переваги у виявленому досвіді роботи педагогів щодо методів і прийомів, презентують їх у дії; навчають учителів, вихователів, керівників

гуртків використанню запропонованих методів і прийомів; проводять аналіз результатів поширення досвіду.

У тих випадках, коли виявлений, вивчений, узагальнений, схвалений, поширений досвід учителя, вихователя, керівника гуртка за своїм значенням становить цінність і за межами навчального закладу, адміністрація повідомляє про нього методичний кабінет районного (міського) управління (відділу) освіти.

У випадках, коли досвід вносить новизну в теорію та практику, збагачує засоби і методи навчально-виховної діяльності, його не лише використовують у конкретних школах, а рекомендують для вивчення та узагальнення на обласному рівні, про що повідомлять обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. А також забезпечують поширення та використання передового педагогічного досвіду окремих учителів, вихователів, керівників гуртків, педагогічних колективів, працівників освіти, методичних кабінетів, рекомендованого обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти та Міністерством освіти і науки України.

Обласне управління освіти і науки, інститут післядипломної педагогічної освіти:

- виявляють, вивчають, узагальнюють і схвалюють педагогічний досвід;
- організують роботу з поширення схваленого педагогічного досвіду та рекомендованого Міністерством освіти і науки України;
- забезпечують ознайомлення з передовим педагогічним досвідом під час курсової та інших форм підвищення кваліфікації; надсилають районним (міським) управлінням (відділам) освіти, методичним кабінетам, школам, дошкільним і позашкільним установам інформаційні матеріали, що розкривають зміст, педагогічну й соціальну суть досвіду, його ефективність;
- відряджають працівників до інших областей України і країн з метою ознайомлення з ППД;
- надають до інституту інноваційних технологій і змісту Міністерства освіти і науки України (у вигляді аргументованої змістовної інформації) подання про

досвід, який пройшов апробацію в масовій практиці і має істотний вплив на підвищення ефективності навчально-виховного процесу з метою подальшого вивчення.

Вивчаючи отримані досягнення видатних вчених-новаторів, запровадити їх у практичну роботу – це і є одним з головних завдань у методичних службах усі відділів освіти.

У Положенні про районний (міський) методичний кабінет (центр), (наказ Міністерства освіти і науки України від 08.08.2008 № 1119) [41] визначені завдання методичного кабінету (центру). Серед них:

- вивчення, узагальнення та впровадження в педагогічну практику досвіду використання інноваційних технологій і сучасних форм організації навчально-виховного процесу;
- формування електронної бази даних щодо перспективного педагогічного досвіду та інноваційної діяльності педагогічних колективів та окремих працівників; створення сучасних науково-методичних матеріалів, фондів навчальної, довідкової, методичної, психолого-педагогічної, наукової, науково-популярної, художньої та іншої літератури і періодичних педагогічних видань. Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 20.10.1997 № 385 «Про Положення про методичний кабінет середнього закладу освіти» [20] методичний кабінет середнього закладу освіти сприяє впровадженню в практику роботи вчителів перспективного педагогічного досвіду, досягнень сучасної науки та освітніх технологій.

У методичному кабінеті закладу зосереджуються матеріали:

- банк даних (картотека) педагогічних знахідок, досвіду, освітніх технологій;
- аудіо-відеотека кращих освітніх доробок школи, району (міста), області.

2.2. Технологічне навчання та навчання за окремими методиками: порівняльний моделюючий експеримент

Впровадження нових технологій у навчальний процес дошкільних навчальних закладів сприяє більш ефективному вихованню дітей, які намагаються творчо підходити до рішення різних життєвих ситуацій і хочуть отримувати знання про оточуючий світ.

Використання цих технологій беззаперечно впливає на формування подальшої мотивації у навчанні. Для сучасного етапу розвитку дошкільної освіти притаманний швидкий темп впровадження різних технологій в практику роботи дитячих навчальних закладів. Сучасні заклади дошкільної освіти потребують новітніх форм у взаємодії дорослих з дітьми. У зв'язку з цим перед педагогами стоїть задача перегляду пріоритетів у професійній діяльності. Головне завдання педагогів це не просто передати будь-які знання, а й розвинути пізнавальний інтерес у дітей при впровадженні сучасних методик та технологій. Наслідком будь-якого нововведення і його подальшого використання є якісні зміни освітнього середовища.

Технології являють собою поєднання різних прийомів, які приміняються у тій чи іншій сфері навчання та виховання. Метою навчання та розвитку дошкільнят за допомогою технологій є модернізація навчального процесу.

Виховна технологія (технологія у сфері виховання) – це сукупність наукових та практично затверджених методів та інструментів для досягнення бажаного результату у будь-якій області освіти.

Поняття «виховна технологія» є більш широким ніж «педагогічна технологія», для педагогічних процесів, бо окрім педагогічних освіта включає в себе: соціальні, соціально-політичні, управлінські, культурологічні, психолого-педагогічні, медико-педагогічні, економічні та інші суміжні аспекти. Поняття «педагогічна технологія» відноситься до всіх розділів педагогіки.

Головним завдання цієї частини кваліфікаційної роботи є визачення відмінностей між технологіями навчання та методиками навчання у сфері

дошкільної освіти. Основні відмінності між технологіями та методиками навчання:

- технології не рідко носять предметний характер, вони можуть бути реалізованими на будь-якому навчальному предметі, не дивлячись на його зміст;
- методика не обіцяє педагогу гарантованого результату, навідміну від технології яка навпаки дає однаково високі результати при використанні їх різними педагогами в різних навчальних закладах та з різними дітьми;
- технології чітко задають спосіб досягнення цілі через певних алгоритм дій, які повинні чітко рухатись одна за одною;
- методика передбачає різноманіття варіантів та способів реалізації теоретичних положень, при цьому не передбачає гарантії досягнення цілей;
- технологія відповідає на питання: «Як вкчити?», методика відповідає на питання: «Чому навчати?», «Навіщо вчити?» та «Як вчити?» у рамках певної навчальної дисципліни;
- технології на відміну від методики передбачають розробку змісту та способів організації діяльності дошкільнят.

Мета діяльності вихователів в умовах дитячого навчального закладу – побудова такої взаємодії з дитиною, яка сприятиме формуванню його активності у пізнанні навколишньої дійсності, розкриття його унікальної особливості.

У сучасній вітчизняній дошкільній педагогіці термін «педагогічні технології» розглядається як:

- Компонент педагогічної системи, спосіб конструювання вихователем педагогічного процесу за допомогою системи засобів та методів виховання та навчання дошкільнят у спеціально створених для цього дидактичних умовах дитячого садка з метою вирішення завдань дошкільної освіти.
- Інструмент професійної діяльності педагога, яка має виражену етапність (покроковість).

Кожен етап (первинної діагностики; відбору змісту, форм, способів та прийомів його реалізації; підсумкової діагностики досягнення мети; критеріальної оцінки результатів) включає набір певних професійних дій педагога.

Педагогічні технології крім етапності, відрізняють також конкретність та чіткість мети та завдань діяльності педагога [24].

У кожній комплексній програмі яка реалізується в дошкільній установі закладені ті чи інші технології, що ведуть до ефективної реалізації програмного змісту та досягнення запланованої мети програми. УМОВИ: педагогічна технологія має бути адекватна педагогічній системі ДНЗ.

Без цього умови мети педагогічної системи ДНЗ та освітня програма не можуть бути реалізовані.

Класифікація педагогічних технологій стосовно дошкільної освіти:

- здоров'язберігаючі педагогічні технології;
- технологія особистісно-орієнтованої взаємодії педагога з дітьми;
- технологія дослідницької діяльності;
- технологія проектної діяльності;
- технології «Портфоліо дошкільника» та «Портфоліо педагога»;
- інформаційно-комунікативні технології.

Методика навчання – це використання певних прийомів, педагогічних технік та способів у певних начальних та освітніх процесах при яких відбувається навчання та розвиток дитини. Методика включає в себе такі предмети навчання:

- цілі навчання: освітні, виховні, розвиваючі та практичні;
- зміст навчання;
- принципи навчання;
- форми навчання;
- засоби навчання;
- методи навчання: приватні та загальні методи навчання.

Необхідними вимогами до методики як конкретної освітньої основи виступають:

- реалістичність;
- зрозумілість;
- відтворюваність;
- результативність;
- відповідність між цілями і задачами запланованої дії;
- обґрунтованість.

Для моделюючого експерименту ми обрали методику «Саморозвитку» М.Монтессорі та інноваційну технологію «Казкові лабіринти гри» В.В.Воскобович. Для того щоб визначити ефективність методики чи технології навчання необхідно ознайомитись окремо з кожною із обраних форм.

Методика «Саморозвитку» М.Монтессорі

Методика має за мету індивідуальний підхід до кожного дошкільняти. Індивідуальність підходу це не просто слова. Малюк має змогу самостійно обирати, чим він бажає займатись, сам визначає скільки часу він витратить на обране заняття. Основне гасло методу: «Допоможи мені це зробити самостійно», тобто дорослий повинен стимулювати активність дитини а не виконувати завдання замість неї. Основою навчання за методикою М. Монтессорі виступає гра, саме така форма більш сприятлива для засвоєння інформації та здобуття певних навичок. Гра це не докучливі завдання, а форма спілкування між дітьми, або форма вираження особистості дитини. Вона не примушує до виконання певних відштампованих завдань, а навпаки провокує до особистісного прояву та зацікавленості, до виконання дій.

Для розвитку дитини необхідно створити розвиваюче середовище, яке і називають «Монтессорі-середовищем». Саме тут дитина має змогу і бажання проявляти інтерес, свої здібності та вміння.

М. Монтесорі запевняє, що не слід прискорювати розвиток дитини, але педагог повинен мати за правило той факт, що не слід пропускати моменту, коли він повинен дати дитині матеріал для пізнання навколишнього світу. Якщо педагогу вдається викликати і підтримати інтерес у дитини, то успіх у вихованні гарантований. Створити власне розвиваюче середовище не так складно, як може здатись на перший погляд.

Якщо батьки розділяють ідеї Монтесорі-педагогіки з вихователями, то варто докласти більше зусиль і створити цей простір не тільки у дошкільному навчальному закладі або школі, а й вдома. При цьому важливим правилом є те що, всі матеріали повинні бути доступними для дитини, тобто розміщення всього необхідного повинно бути на полицях у спеціальних коробках чи лоточках на такій висоті, щоб малюк міг самостійно, а головне легко, дістати все необхідне. Більшість батьків можуть зіткнутися з думкою, що будинок заповниться незчисленною кількістю кошиків, коробок та дрібних матеріалів. Як тільки малюк буде зосереджений на грі зі здобуттям певних навичок, матеріали будуть змінюватись залежно від типу навичок та сценарію гри. Основні засоби для створення ігрового простору вдома – це столик, стільчик та побутові речі типу:зубної щітки, зубної пасти, взуття зі шнурками, тюбики шампуню, баночки з вушними паличками та інше. Цей набір слугує для навчання малюка навичкам самообслуговування. Наповненість ігрового простору залежатиме лише від того, яких навичок хоче здобути дитина.

Інноваційна технологія «Казкові лабіринти гри» В.В. Воскобович

Технологія має за мету:

- розвиток у дитини пізнавального інтересу, бажання і потреби у пізнанні нового;
- розвиток уяви, креативного мислення яке допомагає побачити звичайний об'єкт під новим кутом;

- розвиток спостережливості, наукового пошуку у навколишній діяльності;
- гармонійний та повноцінний розвиток дітей;
- сформованість базових уявлень про навколишній світ, математичну складову суспільства та мовних навичок.

Технологія «Казкові лабіринти гри» – це технологія інтенсивного розвитку інтелектуальних здібностей у дітей трьох-семи років, система поетапного включення авторських розвиваючих ігор в діяльність дитини з поступовим ускладненням навчального матеріалу.

Ігри, які були розроблені В.В. Воскобович, розвивають пам'ять, фантазію, сприйняття, логічне і творче мислення, мову. Ці ігри допомагають здійснювати інтелектуально-творчий розвиток дітей та сприяють психологічній підготовці до школи. Ця технологія функціонує за допомогою використання авторських ігор які систематично «по спіралі» ускладнюються. Одним із перших принципів ефективності технології є ігрове навчання дітей дошкільного віку. Сама ідея розвитку дитини за допомогою ігор не є новою. У технології «Казкові лабіринти гри» переважною частиною є ігрова форма взаємодії дорослого та дітей за допомогою певного сюжету який складається з гри та казки. Але не зважаючи на це така форма навчання включає в себе освітні завдання, які супроводжуються отриманням певних знань, навичок та вмінь дитини.

Великий внесок у навчання роблять розвиваючі ігри, вони роблять навчання цікавим заняттям, знімають проблеми мотиваційного плану, проєктують зацікавленість до набутих знань, навичок та вмінь. Їх використання в педагогічному процесі дає змогу перебудувати навчальну діяльність: переходячи від звичних занять з дітьми до пізнавальної ігрової діяльності, яка організовується дорослими або самостійно дитиною.

Доброзичливе та позитивно забарвлене спілкування з дорослими у грі, виконання цікавих ігрових завдань, різноманіття оформлення ігрових посібників, робить перебування дитини в дошкільному закладі радісним.

Додатковою ігровою мотивацією виступають методичні казки. Сюжетні лінії цих казок органічно поєднують систему питань, завдань та вправ. Зручно коли читаєш казку, дитина її слухає і поступово, протягом сюжету, відповідає на питання, вирішує та виконує завдання. Вагомим фактором є те, що казки в технології «Казкові лабіринти гри» є авторськими.

«Казкові лабіринти гри» – є виключно ігровою технологією яка містить у своєму складі: авторські казки, предметні ігри, які направлені на різні аспекти дитячого розвитку (математика, конструювання, підготовка до читання) та загальні ігри дітей та дорослих.

Серед інших принципів технології «Казкові лабіринти гри», можна виділити будівництво ігрової дитячої діяльності, в наслідок якої розвиваються психічні процеси, увага, пам'ять, мислення, уява та мова. Постійний та поступовий процес ускладнення ігор «по спіралі» дозволяє підтримати діяльність дитини в зоні оптимальної складності.

Велике значення у технології приділяється інтенсивному розвитку якому сприяє продуктивна діяльність, що створюється в «зоні найближчого розвитку». Кожна гра містить предметний результат, до якого прагнуть діти. Інтелект дитини виступає рушійним механізмом, якому приділяють дуже багато часу та зусиль. Частіше за все технологія гри розвиває вербальний інтелект, тобто той який є набутиим. Приклад: «Мама читає дитині книжку, розглядає з нею енциклопедію та водить її до музею», як наслідок – дитина розвинута та багато про що знає. Саме таких дітей називають обізнаними, але немає гарантії що ці діти будуть надалі добре вчитись, вони можуть мати проблеми з невербальним інтелектом, тобто тим який є вродженим.

Вроджений інтелект – це психічні процеси уваги, здатність до синтезу, аналізу та сформованості причинно-слідчих зв'язків, мілка моторика та пам'ять. Багато психологів як в Україні так і за кордоном стверджують, що розвивати вроджений інтелект дуже складно. Ігри В.В. Воскобовича в першу чергу направлені на розвиток інтелекту а також одним з положень технології «Казкові лабіринти гри» виступає розвиток невербального інтелекту дітей.

Ранній творчий розвиток дітей дошкільного віку є ще одним принципом технології «Казкові лабіринти гри». Гра створює сприятливі умови для творчості, стимулює розвиток творчих здібностей дитини. За таких обставин дорослим залишається лише використовувати цю можливість для поступового залучення дітей до більш складних і творчих форм ігрової активності. Особливість технології «Казкові лабіринти гри» така, що не треба перебудовувати устрій роботи установи і відбудовувати новий. Технологія повноцінно підходить та підлаштовується у вже звичний ритм життя і освіти. Проблема з якою стикається педагог при використанні цієї технології – це стереотипи власної поведінки. Гра не має за мету та не передбачає в стосунках між дорослим та дитиною процес домінування. Технологія гри заключається на виключно партнерських відносинах, які в жодному разі не мають переходити на процес домінування педагога над дитиною. Ігровий матеріал спрямовано на три напрямки роботи з дітьми:

1. Вибір гри, відповідно до інтересів дитини та її можливостей;
2. Підбір відповідних завдань;
3. Поступове використання всіх ігор, які допоможуть виконати ці завдання, та навчити конкретних навичок, які були поставлені за мету. Технологія спрямована на:

- процес ознайомлення дітей з геометричними фігурами та закріплення знань про кольори;
- вміння орієнтуватись на площині;
- вміння розрізняти поняття: посередині, між, над, лівий кут, правий кут; верхній та нижній кут;
- розвиток уяви та пам'яті, під час викладення предметів (будинок, цукерка, літак, ручка, олівець, склянка, човник, стіл та інші)

Ігрова технологія включає в себе такі розділи: «Розвиваючі ігри», «Ігрові навчаючі засоби», «Педагогічні рекомендації для вихователів і батьків дошкільників» та додатки: «Розподілення програмою змісту в іграх», «Зразки конспектів занять з дітьми».

Роботу за технологією інтенсивного розвитку інтелектуальних здібностей у дітей «Казкові лабіринти гри» можна починати з будь-якого віку дошкільняти. «Казкові лабіринти гри» – багатофункціональна та різнопланова технологія, яка охоплює достатньо широкий віковий діапазон і тим самим допомагає дітям та дорослим реалізувати творчий потенціал і сприяє розвитку інтелектуальних здібностей.

Починаючи навчальну роботу за допомогою обстежень дошкільники знайомляться з кольорами, формами, мають певні уявлення для засвоєння отриманої інформації. Наступним етапом навчання є примінення певного образу який допомагає запам'ятати символи та поняття. Після цього етапу дитина знайомиться із закономірностями, принципами взаємодії збільшення, додавання, трансформацією та плануванням своїх дій.

Постійне ускладнення ігор дозволяє підтримувати дитячу діяльність у оптимальній складності. Отже реалізується принцип потенційного розвитку дитини. Ігри об'єднуються в категорії з постійними і поступовими ускладненнями. Комбінуючи ігри створює система яка передбачає значний а головне інтенсивний розвиток дитячої уваги, пам'яті, мови, уяви та логічного і творчого мислення. Застосування запропонованої системи ігор в навчально-виховній діяльності допомагає не тільки сформувати у дітей знання, уміння, навички, але перш за все, сприяє творчому розвитку особистості дитини у дошкільному віці.

Коли вся навчальна робота будується виключно на основі ігрової діяльності дітей, створюються умови для реалізації творчого потенціалу педагогів та знімаються психологічні стереотипи у навчанні та вихованні дошкільнят.

Отже якщо ми порівнюємо навчання за методикою «Саморозвитку» М. Монтесорі та інноваційну технологію «Казкові лабіринти гри» В.Воскобович ми можемо визначити як спільні риси та і відмінні.

Говорячи про спільні риси між методикою та технологією можна виділити наступні:

- використання гри, як методу навчання;
- стимулювання активності дитини, а не виконання завдань замість неї;
- відмова від формування штучного середовища для прискорення розвитку дитини;
- використання методичних матеріалів.

Під час процесу навчання за методикою чи за технологією використовується метод гри. Гра формує зацікавленість та стабільний інтерес до навчання. Навчання не має бути примусовим, воно повинно враховувати як фізичний так і психологічний вік дитини. Технологія «Казкові лабіринти гри» і методика «Саморозвитку» враховує вік та можливості дитини, технологія підбирає спеціальні авторські ігри і «по спіралі» поступово вводиться у навчальний процес. Методика, в свою чергу, підлаштовується під дитину, і під час навчально-ігрового процесу не перевантажує її знаннями та вміннями.

Стимулюючи активність дитини та даючи їй змогу самореалізуватись та спробувати себе, вихователі використовуючи обидві форми не виконують завдання замість дошкільняти, а просто мотивують та підтримують починання вихованців.

Розвиток дитини не повинен створюватись штучно, він повинен формуватись виключно з вікових можливостей дитини. Дошкільнятко не може виконувати завдання для першого класу а інколи йому може не підходити програма для одноліток. Варто звернути увагу на розвиток дитини та його можливості, адже не з усіма дітьми займаються вдома та не всі діти мають достатній не вербальний інтелект.

Розглядаючи використання методичних матеріалів то можна зауважити, що методика «Саморозвитку» дає більше свободи в діях а ніж технологія «Казкові лабіринти гри». Все через те, що технологія як написаний сценарій, так, вона підлаштовується до інтелекту дитини і не дає матеріалу який дитина не зможе засвоїти. Але технологія як відточений

механізм зі сценарієм. Тут вже готові казки, завдання та їх поступовість. Чого не можемо сказати про методику «Саморозвитку», яка дає волю фантазії та визначає потребу дитини у отриманні тієї чи іншої інформації, або тих чи інших завдань.

Говорячи про відмінні риси між технологією «Казкові лабіринти гри» та методикою «Саморозвитку» виділяємо наступні:

- технологія має вже розроблені ігри;
- методика створює ігри під час гри;
- технологія використовує авторські казки під час навчання;
- методика не має за основу використання казок;
- технологія за основу бере розвиток вербального інтелекту (набутого);
- методика не фокусує увагу на цьому.

Технологія «Казкові лабіринти гри» нагадує готовий посібник, який прописує усі деталі навчання, а методика в свою чергу, дає змогу отримувати знання і самостійно їх приміняти. Використовуючи методику педагог не нав'язує особистої думки при виборі гри, а просто корегує її не перетворюючи на нудний шкільний урок, але і не створює виключно розважальний процес. Інформацію дитина отримує поступово, за потребою, та під пильним спостереженням вихователів. Дуже важливо не пропустити моменту потреби методичного надання інформації, щоб дитина не тільки грала але і розвивалась, навчалась та приміняла здобуті навички у житті.

Форми які будуть використовуватись під час навчання обирає виключно керівництво навчального закладу та педагогічний колектив. У будь-якому випадку варто розуміти, що діти повинні хотіти йти з радістю до садочку щоб отримувати там всю необхідну інформацію. Педагогічний колектив повинен підготувати дитину до шкільного життя, пояснити елементарні речі їх значення і функції у природі чи суспільстві. Дуже важлива акумуляція дитина у суспільстві.

2.3. Історичні аспекти розвитку освітніх технологій

Один із найважливіших напрямів у педагогічній сфері займають освітні технології. Розвиток освітніх технологій пов'язаний із необхідністю підвищення ефективності вивчення навчального матеріалу та уваги викладачів на питання індивідуального та особистісного зростання учнів, їх творчий розвиток. У педагогічній літературі міститься велика кількість точок зору на освітні технології, що говорить про їх популярність та актуальність у теорії педагогіки. Багато зарубіжних та вітчизняних науковців міркували про ефективність та необхідність освітніх технологій. В даний час освітні технології є засобом реалізації нової педагогічної парадигми. Широке поширення технологій пов'язане з гуманізацією освіти, спрямованої на самоактуалізацію та самореалізацію особистості. У сучасному розумінні освітні технології представляють у вигляді системи спільної діяльності викладачів та учнів із проектування, організації, планування, орієнтування та корегування педагогічного процесу з метою досягнення сформульованої мети. Використання освітніх технологій передбачає особистісно орієнтовану спрямованість, розвиває творчий потенціал особистості, індивідуалізує навчальний процес, створює середовище для самоконтролю та самооцінки результатів навчання.

Первинне окреслення проблеми у загальному вигляді та виявлення її зв'язку з важливими науковими та практичними завданнями. У сучасному світі підвищення якості навчання є предметом методичних та наукових досліджень, аналізу та дискусій [35]. У педагогічній науці інтенсивно розвиваються такі напрями навчання як теорія навчальних завдань, модульне, інноваційне, діалогове та проблемно-модельне навчання. Одним з найважливіших напрямів у викладацькій сфері є освітні технології, що набули широкого поширення у педагогічній практиці [36]. Вирізняють три

підходи до визначення поняття освітніх технологій. З одного погляду під технологією мається на увазі приватна методика досягнення різних цілей. Автори цього підходу спираються на особливість освітніх технологій, яка полягає у досягненні поставленої мети [59]. Під час узагальнення другого підходу технологію розглядають як педагогічну систему загалом. Прихильники третього підходу під технологією мають на увазі цілий алгоритм, оптимальний для досягнення заданої мети. Освітні технології є способом навчання, основне навантаження у якому виконує засіб навчання із обов'язковим супроводом людини.

А.І. Космодем'янська стверджує, що освітні технології «своїм походженням зобов'язані реалізації педотехнічних ідей, висловлених на рубежі ХХ століття творцями прагматичної педагогіки та психології, представниками «індустріальної педагогіки». Науково-технічна революція наповнює педотехніку новим змістом [33]. Великий внесок додали ідеї теорії комунікації, програмованого навчання та алгоритмізації навчання. У результаті злиття різних ідей і теорій безліч педотехнічних прийомів перетворюються на освітні технології, без яких неможливо уявити сучасний навчально-виховний процес. Велике поширення високо результативних освітніх технологій підвищує ефективність вивчення навчального матеріалу та увагу викладачів на питання індивідуального та особистісного зростання учнів, їхній творчий розвиток [67].

Аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких розглядалися аспекти цієї проблеми та на яких обґрунтовується автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасна педагогічна література містить велику кількість різних трактувань поняття, що розглядається, що говорить про популярність освітніх технологій та їх актуальність у теорії педагогіки[9]. Вчені роблять спроби поєднання різних точок зору на розкриття сутності освітніх технологій.

Спочатку поняття освітніх технологій почали застосовувати на початку 20-го століття у роботах з рефлексології. Паралельно поширення набуло і

поняття «педагогічна техніка», яка визначалася як сукупність засобів та прийомів, спрямованих на ефективну організацію навчальних занять. У п'ятдесяті роки з'явився термін «технологія освіти», який під впливом робіт за методикою застосування різних технічних засобів навчання перейшов у поняття "освітні технології" [20]. Саме цей час вчені пов'язують із масовим впровадженням освітніх технологій у самостійний розділ педагогіки [26].

Відомий вчений М.В. Кларін пов'язує розвиток освітніх технологій із програмованим навчанням, характерними рисами якого були чіткість поставлених цілей та його послідовне досягнення. Саме уточнення та детальність постановки навчальних цілей, на думку М.В. Кларіна є стартом розвитку освітніх технологій.

Освітні технології, згідно з ідеями О.І. Умана, виявляються у трьох видах цілей: стратегічних, тактичних та оперативних. У стратегічних цілях полягає вивчення фрагментів матеріалу, які пов'язані з параграфом підручника [37]. Під тактичними цілями мається на увазі вивчення частин параграфа. Оперативні цілі виконуються у змістовному та процесуальних аспектах. Ще одним правильним кроком у розвитку освітніх технологій є внесок Н.В. Кузьміною, яка розділила комплексну діяльність педагога на конструюючий, організаторський, комунікативний та гностичний вигляд. Основна думка полягає у тому, що провідним видом діяльності викладача служить конструювання навчального процесу. Законоподібна діяльність, яка веде до відповідного результату – так визначає освітні технології В.В. Серіков [34]. Справді, не розуміючи закономірностей, що лежать в основі освітньої технології, без педагогічно розвиненого мислення, не враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів, викладач не може ефективно використовувати освітні технології для досягнення потрібного результату.

В.П. Беспалько визначає освітні технології як змістовну техніку реалізації навчального процесу [45] і на думку І.П. Волкова аналізований

термін має на увазі опис процесу досягнення запланованих результатів навчання [62].

При використанні освітніх технологій, мета повинна задовольняти наступним критеріям, запропонованим В.П.Беспалько:

- надавати чіткий опис формованої якості;
- утримувати спосіб для точного виявлення необхідної якості в процесі контролю його сформованості;
- дозволяти виміряти інтенсивність діагностованої властивості на основі даних контролю;
- співвідноситися з бальною шкалою властивості, що спирається на результати виміру.

У розвитку поняття «освітні технології» виділяють три основні етапи. Перший етап характеризується визнанням освітньої технології об'єктом вивчення. На цьому етапі вишиковувалися наступні поверхи освітньої технології [49].

На другому етапі відбулося визнання освітньої технології професійної категорії. Було виділено дві сторони освітніх технологій – це застосування системних знань при вирішенні практичних завдань та застосування в освітньому процесі технічних засобів.

На третьому етапі освітні технології визнаються галуззю теоретичного знання у педагогічній науці [17]. Характерними рисами даного етапу є дотик точок зору вчених про аудіовізуальну освіту та програмоване навчання, якраз у момент поширення різних освітніх технологій концепції. Четвертий етап триває нині, який виражається у визнанні освітніх технологій міждисциплінарними науками, серед яких інформатика, акустика, професійний менеджмент, кібернетика та інші.[17].

Теоретично вивчити та обґрунтувати передумови становлення освітніх технологій. Продемонструвати основні засади освітніх технологій. Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З проблемами навчання, виховання та розвитку

особистості стикалися вчені та філософи з найдавніших часів. На думку Гіппократа та Аристотеля, для визначення темпераменту необхідно використовувати міміку та пластику.

Вчення Сократа наповнені прикладами вправного дотику до особистості, але йому вдається стимулювати роботу своїх співрозмовників, він навчає їх проводити самокорекцію. Відомий чеський мислитель – гуманіст Я. Коменський, розмірковуючи про проблему дотику до особи, стверджував, що «можна і потрібно кожного вчителя навчити користуватися педагогічним інструментарієм, тільки тоді його робота буде високорезультативною, а місце вчителя найкращим місцем під сонцем». К.Д. Ушинський розробив теорію педагогіки, використовував закони історії, фізіології, філософії та інших наук. С.Т. Шацький, застосовуючи вплив середовища на учня, збільшив сферу освітніх технологій, хоча використовував цей термін у своїй практиці. Його ідеї зводилися до того, що навчальні заняття необхідно вдосконалювати та підвищувати їхнє виховне значення шляхом «наповнення цінністю» діяльності, що проводиться на заняттях. У своїх роботах О.С. Макаренко вільно використовував термін «педагогічна техніка» та «освітня технологія». Він зауважував, що успіх діяльності та навчального заняття в цілому залежить тільки від майстерності та ентузіазму педагога.

В.А. Сухомлинський говорив про індивідуальну своєрідність кожної особистості. Під своїми словами він мав на увазі вплив на особистість, яка має розвивати її, тому необхідно уникати покарання учнів. В.М.Монахов схилився до думки про те, що освітні технології являють собою продуману у всіх деталях модель педагогічної діяльності з організації, проектування та проведення навчальних занять у комфортних умовах, як для педагога, так і учнів. Основне впровадження освітніх технологій вчені відносять до початку 60-х років і пов'язують цей процес із реформуванням американської та європейської школи. Найбільш відомі сучасні автори освітніх технологій за кордоном - Дж. Керолл, Б. Блум, Д. Друнер, В. Коскареллі. У вітчизняній

теорії та практиці наукові праці про освітні технології відносяться до Л.М. Ланди, І.П. Раченко, П.М., В.П. Беспалько, М.В. Кларіна.

На основі визначень відомих педагогів, , можна виділити основні ознаки, необхідні для освітньої технології:

- цілі (необхідно розуміти для чого застосовується дана технологія);
- діагностичні засоби;
- закономірності взаємодії учнів та педагогів, які дозволяють програмувати навчальний процес;
- система умов, за допомогою яких досягаються педагогічні цілі;
- засоби для оцінки навчального заняття та результатів спільної діяльності всіх учасників освітнього процесу.

Основними властивостями освітніх технологій є її результативність, цілісність, оптимальність, застосовність у реальних умовах. Висновки дослідження та перспективи подальших пошуків даного напрямку. Таким чином, сучасне визначення освітніх технологій можна подати у вигляді системи спільної діяльності викладачів та учнів із проектування, організації, планування, орієнтування та коригування педагогічного процесу з метою досягнення сформульованої мети.

У сучасному розумінні, реалізація освітніх технологій дозволяє підвищити продуктивність педагогічної діяльності, викладати учням відповідно до їх індивідуальних особливостей та складом характеру, звільняти час педагога шляхом накладання основних функцій навчання за кошти навчання, знизити роль суб'єктивного фактора при проведенні оцінки, знизити залежність результату навчального процесу від рівня кваліфікації викладача. Нині освітні технології є засобом реалізації нової педагогічної парадигми. Широке поширення технологій пов'язане з гуманізацією освіти, спрямованої на самоактуалізацію та самореалізацію особистості. Використання освітніх технологій передбачає особистісно орієнтовану спрямованість, розвиває творчий потенціал особистості, індивідуалізує

навчальний процес, створює середовище для самоконтролю та самооцінки результату навчання.

Основним завданням освітніх технологій для педагогів став розвиток здатності до фантазії, креативності, нестандартності мислення. Метою стало виховання творчої особистості, підготовленої до прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, розкриття творчого потенціалу дитини в процесі навчання та соціалізації. Педагоги допомагають своїм вихованцям зрозуміти проблеми, підводять їх до розуміння суті завдань, максимально конкретизують завдання, звужують його до рамок звичайного протиріччя, тоді рішення буде знайдене набагато швидше.

Кінцевим результатом роботи є:

- дошкільник має явлення про роль пізнавальної активності у власному розвитку, цікавиться особливостями свого сприймання, пам'яті, уяви, уваги, мислення;
- здійснює елементарні розумові процеси (аналізує, порівнює, синтезує, узагальнює). Володіє початковими формами дослідництва, експериментування, винахідництва, формулює запитальні речення, робить спроби самостійно дошукатися відповідей;
- вміє вивчати навколишній світ, радіє відкриттям;
- застосовує набутий досвід в іграх, повсякденному житті і на святах;
- виявляє сприйнятливність, допитливість, уважність, спостережливість, відрізняє головне від другорядного, володіє елементарними формами критичного мислення, творчої уяви, пам'яті;
- може скласти елементарну прогностичну оцінку майбутнього результату, обґрунтувати її. Підтримує загальну для всіх мету діяльність; узгоджує власні задумки, дії зі спільною метою та бажаннями партнерів; обмінюється з ними інформацією; розподіляє та координує дії учасників;
- вміє самостійно поставити перед собою близьку мету, спланувати дії;

- вміє розв'язувати і проявляти гнучкість у розв'язанні проблемних і конфліктних ситуацій;
- вміє виявляти ініціативу, естетичне ставлення, власну пошукову зацікавленість під час образотворення. Прагне привернути увагу до результатів власної образотворчої діяльності самобутністю, оригінальністю, неповторністю;
- вміє захищати власну думку; в разі потреби звертається по допомогу до товариша та пропонує йому свою;
- справляється з власними емоціями, спокійно діє.

Методика розвитку творчих здібностей на заняттях з малювання. Пізнання себе і навколишнього світу відбувається через почуття. Тому так важливо навчити малюка бачити, чути, відчувати, розуміти цей світ, сприймати його як диво.

На думку педагога Л.М. Шульги (м.Запоріжжя), малювання-благодатна діяльність для виховання почуттів. Передусім тому, що майже всі діти люблять малювати. А ще тому, що це продуктивна діяльність, яка дає дитині змогу відтворити на аркуші паперу світ своїх почуттів і думок. Ось чому головним завданням організації зображувальної діяльності Л.М. Шульга вважає виховання естетичних почуттів, розвиток творчих здібностей, а допоміжним- навчання технічних прийомів.

Л.М. Шульга пропонує близькі за метою і змістом заняття об'єднувати в єдиний цикл. Зазвичай він з 3-4 занять. Його завдання занурення в певну тему. Перше заняття – ознайомлення. Воно несе велике емоційне і інформаційне навантаження. Тема має здивувати, зацікавити й захопити малюків. На другому і третьому заняттях діти здобувають певний досвід з теми й оволодівають прийомами і технікою малювання. Це вже навчальні заняття. Навчання носить м'який, ознайомлюючий характер. Діти дізнаються про різні техніки і прийоми малювання, самостійно обирають прийоми для здійснення свого задуму. Останнє заняття циклу – творче. Воно дає змогу

осягнути всю тему і пропустити її крізь себе, виразити своє ставлення, свої почуття в малюнку.

Необхідною умовою успіху є творча атмосфера на занятті з малювання. Саме тому бесіди під час занять відбуваються у вільній формі. Висловлюються всі, хто бажає. Традиція «піднятої руки» відійшла в минуле. Дошкільнята повинні впевнитись, що «неправильних» фантазій не буває, дорослий повинен зрозуміти і прийняти кожен знахідку дитини, кожне її відкриття.

Які ж методи і прийоми на думку Л.М. Шульги, сприяють розвитку дитячої творчості, активізують уяву дошкільнят?

Приєм «занурення в картину». Якщо необхідно навчити дітей малювати пейзаж, попередньо розглядаємо картини відомих художників. Дітям пропонується уявити себе на тому місці, яке зображено, вдихнути аромат трав, квітів або осіннього листя; підставити долоні і відчутти палючо-жарке сонце, холодний вітерець, послухати спів пташок, пісню вітру. Все це супроводжується поетичним словом, слуханням музики. Діти вдивляються в картину, починають розуміти мову фарб. І фарби відкривають їм секрети природи. Так, виявляється жовті фарби сніговому килиму подарувало саме сонце. Його промені розмовляють з сніжинками і в цій розмові сонце віддає свою теплу жовтизну снігу, а той свої холодні білі барви дарує сонцю. При такому сприйманні дитина пізнає не тільки змісту твору живопису, а й таємниці навколишнього світу. Так барви «озвучують» картину, створюють настрій і викликаючи почуття. А музика, навпаки, може малювати в уяві дитини кольорові образи. Прослуховування музичного твору викликає у дітей яскраві почуття, відкриває їм таємниці взаємодії звуків і барв.

Фарби, пензлі, папір, олівці для дошкільнят не просто засоби зображення. Вони – добрі друзі, які допомагають передати настрій, стан душі маленького художника. Щоб діти краще зрозуміти цих нових друзів, проводяться заняття-знайомства. При першій зустрічі малят з пензлем ми розвиваємо таємницю його життя. Розповідає, що колись це була тендітна

гілочка дерева, яку живили соки землі і промені сонця. А нижній ворс подарувала пензлику весела жвава білочка, а може, й інша лісова тварина з пухнастим хутром. Життя пензлика продовжується, коли його бере художник. Пензель відчуває тепло рук людини, її прагнення і бажає допомогти їй. Розкриваємо дитині азбуку взаємин: пензель тонко реагує на те, в якій частині до нього торкаються пальці, на положення руки, як нахиляють його до паперу.

Дитина розглядає пензлик, доторкається ним до своєї щоки, аби відчути його жорсткість чи м'якість, «малює» ним у повітрі, тримаючи спочатку за металевий наконечник, а потім за середину. Дорослий пропонує простежити як змінюється пензель при цих рухах, коли він став більш рухливим, чутливим. Після такого знайомства пензель оживає для дитини. Тендітний пензлик не любить галасу і крику. Коли малюк торкається ворсом щоки, він чує у відповідь: «Здрастуй, я на тебе дуже чекав!». Після цих слів дитина не здатна зробити пензлику боляче. Перші зустрічі складають цілий цикл занять. Діти дослухаються до аркуша паперу, влаштовують йому побачення з водою, пізнають таємниці гуаші й акварелі, гостюють у королівстві олівців.

Цінність таких бесід не в тому, що в дитини буде сформовано особливе відношення до художнього приладдя, яким вона буде користуватись на постійній основі, а в тому, що дитині стає небайдуже до оточуючих предметів. Казкове, добре а головне спокійне спілкування дуже добрегарно впливатиме на уяву малюка, його відношення до зовнішнього світу та погляд з яким дитинка буде споглядати на своє оточення.

Під час таких занять вихователь може запропонувати оживити речі чи об'єкти які дитина зображує на власному малюнку. Таким чином горох малюнку стають живими персонажами з якими можна розмовляти та потрапляти у різні пригоди. Під час такого "живого" малювання можна використовувати музичний супровід, який буде допоміжним засобом під час дитячого фантазування.

Якщо малюємо натюрморт, то дуже важливо викликати асоціативний ряд у маляти. Наприклад: груша-жовта, м'яка, значить, солодка; яблуко жовте-зелене, тверде, блискуче – значить кисле. При сприйнятті натури, звертається увага на її характерні особливості. Наприклад малюємо гарбуз. Жовті боки говорять про легку, веселу вдачу, піднятий хвостик про піднесений, веселий настрій.

Для дітей цікавими заняттями є такі, під час котрих малята можуть виражати власні емоції, почуття. Діти можуть проявляти свої емоції за допомогою жестів, міміки та рухів. Дуже важливо давати дітям свободу, для того щоб кожен з них міг уявляти себе ким завгодно: зайчиком, сонечком, плашечкою, квіточкою чи ще будь ким. Нехай дитинка розповість хто вона, як виглядає, який характер, настрій, одяг і т.д. Потім малюкам буде набагато легше передавати власні емоції через малюнок, і оживляти його. За вченням Л.М. Шульги варто надавати великого значення кольорам фарби, що були великоговикористані на малюнку. Існують барви кожної пори року, стихії, настрою та музичної мелодії. Дітки більш чутливі до кольорів і чітко можуть передати свій настрій за допомогою малюнку та використаних фарб. Важливо щоб дитяча увага та їх сприйняття було сповнене яскравих емоцій радості, захвату, здивування та зацікавленості, адже саме за таких умов діти здобувають сенсорний досвід та естетичний смак.

Висновки до другого розділу

Під поняття передового педагогічного досвіду маємо на увазі творче та активне засвоєння і реалізацію вчителем у практичній діяльності принципів та засобів педагогіки. У цьому процесі враховуються конкретні умови, особливості дітей та педагогічного колективу.

Передовий педагогічний досвід спрямований на процес розв'язання актуальних проблем навчально-виховного процесу дошкільного закладу. На сучасному етапі – це використання техніки у навчальному процесі, формування різносторонньої обізнаності дошкільняти та інше. Для

педагогічного досвіду характерним фактором є новизна, яка виділяє його з маси позитивної діяльності педагогів. Передовим, досвід можна вважати лише за умови, що він забезпечує високу результативність у навчально-виховній діяльності вихователя. Цей досвід є наслідком застосування продуманої системи навчання та виховання, важливим показником буде виступати стабільність.

Отже, результативність навчання та виховання повинні бути перевірені часом. У перспективі передового педагогічного досвіду передбачено, що він також працює у практичній діяльності інших педагогів, його можна поширювати та реалізувати.

Передовий педагогічний досвід поділяється на новаторський та зразковий.

Новаторському досвіду притаманні оригінальність та новизна. Досвід педагога-новатора називають дослідницьким. Якщо ми говоримо про вдосконалення методів, форм або засобів навчання і виховання які будуть на основі творчого використання, то цей досвід буде називатись раціоналізаторством. Зразковий досвід включає в себе сумлінну діяльність педагога, який майстерно та професійно використовує досягнення педагогічної науки, методичні рекомендації вчених, методистів та інших колег у сфері педагогіки. За допомогою цього вміння навчально-виховна робота педагога буде виступати зразком для інших.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Метою технократичної парадигми дошкільної освіти є передача майбутнім покоління «точного науково знання». Технократична парадигма в дошкільній освіті виступає сукупністю методологічних, науково-теоретичних та інших установок, які на певному етапі розвитку використовуються у якості зразка. Велика кількість сучасних наукових робіт, які виходили протягом останніх років та були присвячені обґрунтуванню перспективності та переваг окремих концепцій і технологій, покладених в основу експериментальних або лише гіпотетично-прогностичних спроб побудови нових практичних моделей дошкільної освіти.

Дошкільна освіта потребує нових поглядів та підходів у сфері навчання. Нові методики, техніки та технічне забезпечення допоможуть повноцінному та новітньому розвитку дитини. У часи цифрового розвитку діти розвиваються на багато швидше ніж п'ять чи десять років тому. Дошкільна освіта повинна приймати до уваги цей факт, адже садочок це перший крок у навчанні та соціалізації дитини. Технократична парадигма повинна працювати комбіновано з навчанням при якому використовуються різні методики. Комбінуючи ці два аспекти можна повноцінно підтримати розвиток дитини, познайомити її зі світом, навчити різним навичкам та надати простір для саморозвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абашкіна Н. В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині : Вища школа, 1998. 207 с.
2. Абашкіна Н. В. Розвиток професійної освіти в Німеччині кінець XIX-XX ст.: конспект лекцій : Гамбург, 1999. 43 с.
3. Андріяш С., Никитюк Т. Управління освітою : навч. посіб. Америка : США, 2002. 8 с.
4. Аніщенко О.В., Яковець Н.І. Сучасні педагогічні технології: курс лекцій. навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с.
5. Арасланова А.А. Кризис классического образования в эпоху смены педагогических парадигм : учеб. пос. Челябинск : ЧГУ, 2010. 23 с.
6. Ашиток Н.І. Формування мовлення дітей дошкільного віку з особливими потребами в контексті гуманістичної парадигми. Педагогіка вищої та середньої школи : нав. посіб. Київ : ДІА, 2013. 15 с.
7. Бабяк О.О. Особливості комунікативної діяльності у школярів із ЗПР. Практична психологія в інклюзивному середовищі: матеріали I Всеукр. наук. інтернет-конф. Переяслав-Хмельницький : МОН України, 2019. 56 с.
8. Богуш А.М., Беленська Г.В., Богініч О.Л. Базовий компонент дошкільної освіти: навч. посіб. Київ : КНУ, 2012. 26 с.
9. Барытко Н.М., Солонцова И.А., Байбаков А.М. Педагогические технологии : учеб. пособ. Москва: МГУ, 2016. 59 с.
10. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. Київ : ІЗМН, 1998. 204 с.
11. Биков В. Ю. Основні концептуальні засади інформатизації освіти і головна парадигма прийдешнього суспільства знань: зб. наук. роб. Київ : НАПН України, 2014. 42 с.
12. Білецька І. О. Виховання цінності іншої людини в молодших підлітків у процесі розв'язування моральних задач : дис. канд. пед. наук. Умань : УДПУ, 2004. 223 с.

13. Білецька І. О. Полікультурні засади іншомовної освіти у середніх навчальних закладах США : дис. доктора пед. Умань: УДУ, 2014. 494 с.
14. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.
15. Богачук Ю.В. Теоретико-методологічні засади розвитку мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення засобами художньої літератури: навч. посіб. Київ : ДІА, 2015. 21 с.
16. Ваганова О.И., Шагалова О.Г., Алешугина Е.А. Возможности инновационных технологий и повышении качества профессионального образования. Азимут научных исследований педагогика и психология : навч. посіб. Нижній Новгород : НДУ, 2019. 59 с.
17. Ваганова О.И. Булаева М.Н. Шагалова О.Г. Методы и технологии образования в условиях практико-ориентированного обучения. Азимут научных исследований: педагогика и психология: навч. посіб. Нижній Новгород : НДУ, 2019. 292 с.
18. Волканова В. Форми методичної роботи з педагогічними кадрами : навч. посіб. Київ : Шкільний світ, 2008. 52 с.
19. Войтко В.О. Навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами, сучасні підходи: навч.-методичний посібник. Кропивницький: КЗ «КОІППО Імені Василя Сухомлинського», 2016. 48 с.
20. Гладкова М.Н., Воганова И.О., Смирнова Ж.В. Технология проектного обучения в профессиональном образовании. Проблемы современного педагогического образования: навч. посіб. Москва : МГПУ, 2018. 83 с.
21. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
22. Гуцан Л. А. Особливості професійного самовизначення учнівської молоді в умовах профільного навчання. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. Київ : НАПН України, 2011. 356 с.
23. Дем'янова Т. Управлінське забезпечення профільного навчання. Директор школи : курс лекцій. Київ : Україна, 2011. 51 с.

24. Дергунська В.А. Здоров'язберігаючі технології в педагогічному процесі ДНЗ. Управління ДНЗ. Київ : КДПУ, 2005. 300 с.
25. Державна національна програма “Освіта” (Україна. XXI ст.). Київ : Радуга, 1994. 62 с.
26. Єрганова Н.Є. Педагогічні технології у професійному навчанні : навч. посіб. Москва : МДПУ, 2018. 112 с.
27. Жерносека І.Ф. Підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Київ : Освіта, 1992. 190 с.
28. Про загальну середню освіту : Закон України від 06.04.2000 р. № 1642-III : станом на 1 січня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text> (дата звернення 7 грудня 2021).
29. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 21 листопада 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 7 грудня 2021).
30. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 21 листопада 2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 7 листопада 2021).
31. Зязюн І. А. Гуманізм освіти XXI століття: філософський і психологічний аспект. Теорія і практика управління соціальними системами. Харків : НТУ “ХПІ”, 2002. 35 с.
32. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : КНТ, 2008. 528 с.
33. Зайцев В.С. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. Челябінськ : ЧДПУ, 2017. 52 с.
34. Калиновская Т.С. Компетентно орієнтована технологія навчання, як фактор підвищеної якості предметної підготовки : навч. посіб. Москва : МДПУ, 2017. 55 с.
35. Кларін М.В. Іновації у світовій педагогіці : навч. посіб. Рига : Эксперимент, 2015. 478 с.
36. Кукушин В.С. Сучасна педагогічна технологія. Початкова школа : навч. посіб. Москва : Сузір'я, 2016. 64 с.

37. Матяш Н.В. Іноваційні педагогічні технології. Проектне навчання : навч. посіб. Москва : МДПУ, 2016. 91 с.
38. Минкина Н. А. Виховання відповідальності : навч. посіб. Москва : МДПУ, 1990. 144 с.
39. Мачуський В. В. Педагогічне управління професійним самовизначенням школярів на сферу технічної діяльності : метод. рек. Київ : Інститут проблем виховання АПН України, 1998. 95 с.
40. Про затвердження Положення про районний (міський) методичний кабінет (центр) : Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.08.2008 р. № 1119 : станом на 25 грудня 2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1239-08#Text> (дата звернення 01.12.2021).
41. Никитенко О.В. Професійно-особистісні якості як основа виховання майбутніх учителів : зб. наук. праць. Івано Франківськ : ДДПУ імені Івана Франка, 2013. 45 с.
42. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Просвіта, 2000. 368 с.
43. Омельченко І.М. Технологія формування спілкування дітей із затримкою психічного розвитку: навч.-мет. посіб. Полтава: ТОВ Техсервіс, 2017. 133 с.
44. Оразбаева Ф.Ш., Иманбаева С.Т., Берикханова А.Е. Сучасні педагогічні технології та їх роль у розвитку інтелектуального потенціалу майбутніх спеціалістів. Педагогічна освіта і наука : навч. посіб. Москва : МДПУ 2018. 43 с.
45. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко. К.: Київський університет ім. І. Грінченка, 2016. 304 с.
46. Основи педагогіки вищої школи / за ред. Л.Л. Товажнянський. Харків : НТУ «ХПИ», 2005. 600 с.
47. Оцінювання та відбір педагогічних інновацій: теоретично-прикладний аспект: Наук. – метод. посібн. // За ред. Л. Даниленко. – К.: Логос, 2001. – 185 с.

48. Панфілова А.П. Взаємодія учасників освітнього процесу : навч. посіб. Москва, 2016. 82 с.
49. Павленко А. І., Попова, Т.Н. Шляхи засвоєння змісту освіти : парадигмальний підхід. [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <http://www.ukrdeti.com/firstforum/h33.html> (дата звернення 06.12.2021).
50. Пилиповські В.Я. Педагогічні думки у країнах Заходу : традиції та сучасність. Красноярськ : КГПУ, 1998. 198 с.
51. Підласий І., Підласий А. Педагогічні інновації. Радянська школа навч. посіб. Москва : МДПУ, 1998. 17 с.
52. Підласий І. П. Педагогіка Новый курс : навч. посіб. Москва : ВЛАДОС, 1999. 256 с.
53. Про удосконалення системи вивчення і поширення передового досвіду. Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти України. Київ : МОУ, 1988. 19 с.
54. Психологія і педагогіка / за ред. К. А. Абульхановой-Славскої. Москва : Совершенство, 1998. 320 с.
55. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта і виховання: теоретико-дидактичний аспект: монографія. Миколаїв : Видавництво МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2010. 379 с.
56. Скаткін М.М. Методологія і методика педагогічних досліджень. Москва : Педагогіка, 1986. 152 с.
57. Сташко Ж. Перспективний педагогічний досвід : навч. посіб. Київ : Шкільний світ, 2007. 79 с.
58. Селевко В.С. Сучасні освітні технології : навч. посіб. Москва.: Народна освіта, 1998. 74 с.
59. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : 5-ти т. – Київ : Радянська школа, 1977. 640 с.
60. Рабченко Т. Управління процесом упровадження досягнень педагогічної науки та перспективного педагогічного досвіду в шкільну практику. Освіта і управління : навч. посіб. Миколаїв : МДПУ, 1998. 33 с.

61. Рахматуллаєва М.А. Використання сучасних технологій розвитку особистості у системі освіти : навч. посіб. Москва : Сузір'я, 2014. 115 с.
62. Романчук В.П., Пономаренко Н.А., Стельмах Л.І. Розвиток професійної орієнтації в Україні : навч. посіб. Київ : АПН України, 2009. 196 с.
63. Романчук В. П. Організаційно-педагогічні умови підготовки старшокласників до вибору майбутньої професії у навчально-трудоій діяльності : автореф. дис. Київ : КДПУ, 2002. 20 с.
64. Руденко Н.М. Професійна підготовка майбутніх вихователів спеціальних закладів дошкільної освіти у сфері навчання і виховання дітей із затримкою психічного розвитку. Інноватика у вихованні : навч. посіб. Київ : КДПУ, 2018. 194 с.
65. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Кондор, 2011. 628 с.
66. Уман А. І. Технологічний підхід до навчання : навч. посіб. Москва : МГУ, 2018. 171 с.
67. Фридман П. М. Педагогічний досвід очима психолога : навч. посіб. Москва : Просвіта, 1987. 250 с.
68. Циба В. Т. Соціологія особистості: системний підхід (соціальнопсихологічний аналіз) : навч. посіб. Київ : МАУП, 2000. 152 с.
69. Чепульченко Т. О. Соціальна відповідальність: поняття та сутність. Вісник національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія, соціологія, право: зб. наук. пр. Київ : ІВЦ «Політехніка», 2010. 142с.
70. Щуркова Н. Е. Педагогіка. Ігрові методики в класному керівництві : навч. посіб. Москва : Юрайт, 2019. 168 с.
71. Щуркова Н. Е. Педагогіка. Допоміжна діяльність педагога : навч. посіб. Москва : Юрайт, 2019. 320 с.
72. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. – 560 с.
73. Яременко В. Новий тлумачний словник української мови : навч. посіб. Київ : Аконіт, 2007. 864 с.